

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra sociální patologie a sociologie

Pravicový extremismus jako sociálně patologický jev a jeho prevence

Bakalářská práce

Autor: Jiří Šolc
Studijní program: B 7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální patologie a prevence
Vedoucí práce: PhDr. Josef Kasal, MBA, Ph.D.

Zadání bakalářské práce

Autor:	Jiří Šolc
Studium:	P14K0412
Studijní program:	B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Sociální patologie a prevence
Název bakalářské práce:	Pravicový extremismus jako sociálně patologický jev a jeho prevence
Název bakalářské práce AJ:	Right-wing extremism as a socially pathological phenomenon and its prevention

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce v teoretické části obsahuje vysvětlení základních pojmů souvisejících s extremismem. Představuje krajně pravicové skupiny, zabývá se trestnou činností s extremistickým podtextem, problematikou demonstrací a symbolikou ultrapravicových hnutí. Věnuje se primární prevenci tohoto sociálně patologického jevu a právním postupům. V praktické části zjišťuje kvantitativním výzkumem dotazníkovou formou znalosti, názory a postoje studentů různých středních škol na pravicový extremismus.

CHARVÁT, Jan. Současný politický extremismus a radikalismus. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007, 183 s. ISBN 978-80-7367-098-6. SMOLÍK, Josef. Národní strana v kontextu krajní pravice: 2003-2012. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2013, 367 s. ISBN 978-80-7325-307-3. LEBEDA, David. Úvod do problematiky extremismu: příručka pro pedagogy. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, 99 s. ISBN 978-80-7478-394-4. CHMELÍK, Jan. Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty. Praha: Linde, 2001, 172 s. ISBN 80-7201-265-7.

Garantující pracoviště: Katedra sociální patologie a sociologie,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: PhDr. Josef Kasal, MBA, Ph.D.

Oponent: PhDr. Jiří Kučírek, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 12.2.2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval pod vedením vedoucího práce PhDr. Josefa Kasala, MBA, Ph.D. samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 15. 6. 2017

Jiří Šolc

Poděkování

Na tomto místě bych chtěl poděkovat vedoucímu práce PhDr. Josefu Kasalovi, MBA, Ph.D. za ochotu, vstřícnost a cenné rady, které mi poskytl během tvorby práce.

Anotace

Šolc, Jiří. *Pravicový extremismus jako sociálně patologický jev a jeho prevence*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2017. 65 s. Bakalářská práce.

Tématem bakalářské práce je pravicový extremismus jako sociálně patologický jev a jeho prevence. V teoretické části je definován pojem extremismus, je nastíněn rozdíl mezi extremismem a radikalismem. Následně je pozornost věnována původům extremistických nálad. Práce se zaměřuje na extremismus pravicový, na jeho formy, symboliku, propagační metody a činnost s extremistickým podtextem, která překračuje hranici zákona. Zmíněny jsou vybrané extremistické skupiny, konkrétně skinheads, hooligans, zájmová a politická uskupení. V závěru je nastíněna koncepce boje proti extremismu, úloha bezpečnostních složek a možnosti prevence.

Empirická část zkoumá dotazníkovou metodou povědomí o problematice extremismu u žáků středních škol.

Klíčová slova:

pravicový extremismus, radikalismus, symbolika, skinheads, prevence

Abstract

Šolc, Jiří. *Right-wing extremism as a socially pathological phenomenon and prevention options*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2017. 65 p. Bachelor thesis.

The topic of this bachelor thesis is right-wing extremism and prevention options. Theoretical part of work explains the difference between extremism and radicalism. Attention is paid to the origins of extremist moods, symbolism, promotional methods and activities with an extremist subtext, which is beyond the law. There are mentioned some of the extremist groups, specifically Skinheads, Hooligans, interest and political groups. There are also mentioned options how to deal with extremism, role of the security forces and prevention options.

The empirical part of thesis examines awareness of the extremism among high school students using the questionnaire method.

Key words:

right-wing extremism, radicalism, symbolism, skinheads, prevention

Obsah:

Úvod	7
1. Extremismus	8
1.1. Definice extremismu.....	9
1.2. Extremismus jako sociálně patologický jev	11
1.3. Radikalismus	12
1.4. Kategorizace extremismu	13
1.5. Původ extremistických nálad	14
2. Pravicový extremismus	17
2.1. Formy pravicového extremismu	18
2.2. Symbolismus pravicového extremismu	19
2.3. Protiprávní činnost s extremistickým podtextem	21
2.4. Propagační metody extremistických skupin	22
3. Vybrané krajně pravicové skupiny	25
3.1. Problematika extremismu u skupin skinheads.....	26
3.2. Problematika extremismu ve skupinách hooligans	27
3.3. Politické organizace s ultrapravicovou povahou	29
3.4. Rizikovost ultrapravicových zájmových skupin.....	31
4. Boj proti extremismu	32
4.1. Koncepce boje proti extremismu	32
4.2. Úloha policie, Bezpečnostní informační služby, antikonfliktního týmu	34
4.3. Prevence pravicového extremismu	36
4.4. Právo jako nástroj proti pravicovému extremismu	38
5. Téma extremismu ve vzdělávacích programech středních škol.....	40
5.1. Rámcové školní vzdělávací programy.....	40
6. Povědomí o extremismu u žáků středních škol.....	42
6.1. Administrace dotazníku a sběr dat.....	42

6.2.	Hypotézy.....	42
6.3.	Výsledky empirického šetření	43
6.4.	Verifikace hypotéz.....	56
6.5.	Diskuse	57
	Závěr.....	60
	Literatura a další zdroje.....	62
	Seznam grafů.....	66
	Přílohy	67

Úvod

Pravicový extremismus je v dnešní době stále aktuálním společenským problémem. V kontextu posledních událostí nabývají extremistické projevy na síle, z části například jako reakce na uprchlickou krizi v Evropě. Jde tak stále o aktuální téma, kterému je nutné věnovat pozornost.

Problematika extremismu je velmi nepřehledná. Není nic neobvyklého, když se různé myšlenky a směry prolínají, kombinují mezi sebou. Mnohdy je obtížné rozlišit pravicový extremismus od levicového, často lze dokonce v rámci jedné subkultury pozorovat oba politické akcenty. To samozřejmě ještě více přispívá nepřehlednosti, těžké rozpoznatelnosti konkrétních skupin, jednotlivců.

Problematická orientace v tomto tématu znesnadňuje jeho pochopení. To se týká především jedinců, kteří se s tématem nově setkávají. Sem patří také žáci středních škol. Velké množství myšlenek, skupin a směrů působí zmatení, může vést ke ztrátě zájmu o téma. Žáci poté jen velmi těžko mohou porozumět událostem nebo situacím, které z tohoto tématu vyplývají, nejsou schopni na ně adekvátně reagovat.

Práce se obecně zabývá problematikou extremismu, konkrétně se pak zaměřuje na extremismus pravicový, vybrané subjekty z pravicového spektra a jejich rizikovost, metodám, jakými se snaží propagovat extremistické myšlenky a oslovovat nové členy. Sledována je úloha bezpečnostních složek (policie, antikonfliktních týmů, Bezpečnostní informační služby) a možnosti prevence. Pozornost je věnována také extremismu z pohledu legislativy.

Zmíněna je koncepce boje proti extremismu, nastíněn je také způsob zařazení tématu extremismu do výuky na středních školách (rámcové a školní vzdělávací programy).

V empirické části se práce zaměřuje na žáky středních škol, u nichž zjišťuje jejich postoje, názory, a především znalosti a orientaci v problematice extremismu.

1. Extremismus

Svoboda projevu je v České republice zaručena Listinou základních práv a svobod. Každý má právo na vyjádření svého názoru, způsobem, který sám uzná za vhodný (David, 2005, s. 220).

Toto právo je základním kamenem demokratické společnosti. Názorová pluralita tvoří ze společnosti rozmanitý celek. Důsledkem práva na svobodný projev jsou ale také názory a postoje, jejichž obsah je silně radikální, potlačující práva a svobody určité skupiny lidí, čímž balancuje na hraně zákona.

Extremistické postoje a aktivity nelze ignorovat. Nevšímavost a přehlížení těchto projevů poskytují extremistickým náladám prostor, aby se nadále rozvíjely. Může se z nich ve výsledku stát závažný problém, ohrožující stabilitu politického systému a tím i fungování celé společnosti. Extremistické projevy jsou navíc doprovázeny dalšími sociálně patologickými jevy, například kriminalitou nebo narůstající agresivitou. Nesmíme opomenout ani vzrůstající nesnášenlivost vůči etnickým menšinám a napětí mezi sociálními vrstvami společnosti. Zároveň je třeba zdůraznit, že v demokratické společnosti nelze extremismu zabránit, protože k tomu neexistují patřičné nástroje. Nástroje potlačující extremistické nálady by totiž povahově odporovali principům demokratické společnosti. Extremismus se tak do jisté míry stává přirozenou součástí demokracie (Chmelík, 2001, s. 5).

Extremismus je také třeba chápat jako těžko předvídatelný jev, který se odvíjí od aktuálního stavu společnosti, který je definován ekonomickými, sociálními a politickými faktory. Tento stav ovlivňuje také celkovou náladu ve společnosti, která může extremistické projevy zavrhnout, tolerovat, či dokonce podporovat. Postoj veřejnosti k extremistickým projevům tak do jisté míry ovlivňuje jejich výskyt. Je tedy velmi důležité na tyto postoje působit a snažit se extremismu předcházet. Základním nástrojem jsou informace. Zvyšování povědomí o této problematice může být ve výsledku účinnější aktivitou, než samotná represivní opatření proti konkrétním projevům extremismu. Tento postup je ovšem velmi obtížný. Existence ekonomických a sociálních problémů navíc u lidí podněcuje

neochotu naslouchat rozumným argumentům. Extremistické myšlenky nabízí rychlé řešení problémů, což je pro člověka přitažlivé (Vegrichtová, 2013, s. 7-8).

1.1. Definice extremismu

Extremismus je velmi těžko definovatelný pojem. Ve společnosti je tento výraz užíván poměrně často, jsou mu však přiřazovány různé významy. Ani mezi odbornou veřejností neexistuje jednotná představa o tom, co tento pojem označuje. Existuje tedy mnoho různých definic.

Slovo extremismus vychází z latinsko-řeckého *extremus*, což je výraz označující nejvzdálenější pozici. Slovo bylo užíváno k vyjádření velké vzdálenosti. Kořen slova pochází z řeckého *trema* (štěpení, zlom). Později byl význam přenesen také k označení vypjatých situací (Mareš, 2003, s. 20).

Hrdinová dle Kalamára (2011, s. 14-15) dokládá, že poprvé se slovo extremismus objevilo v roce 1865. Tehdy se však významově lišilo od způsobu, jakým je užíváno dnes. Šlo spíše o stav, který nabýval extrémních hodnot. Teprve koncem 19. století bylo slovo použito ve smyslu zastávání extrémních názorů.

Chmelík (2001, s. 13) poukazuje na chápání tohoto pojmu širokou veřejností. V jejich očích představuje extremismus nesnášenlivost, často doprovázenou agresivitou namířenou proti jedincům, kteří se nějakým způsobem odlišují. Chmelík pak přichází s vlastní definicí. Podle něj je extremismus *„postojem krajně vyhrocené, demokratickému systému nepřátelské ideologie, postojů a názorů, které se objevují v pozadí destruktivních aktivit. Přitom za destruktivní, nežádoucí a nebezpečné je nutné považovat takové aktivity, které působí, ať již přímo, nebo v určitém horizontu, destruktivně na stávající demokratický systém, který se snaží nahradit systémem antagonistického typu totalitního režimu, diktatury, anarchie apod. Cílem a důsledkem těchto aktivit je rozpoznat a zničit demokratický systém“* (Chmelík, 2001, s. 13).

Kalamár označuje pojmem extremismus *„vyhraněné ideologické postoje, které vybočují z ústavních, zákonných norem, vyznačují se prvky netolerance, a útočí*

proti základním demokratickým ústavním principům jak jsou definovány v českém ústavním pořádku” (Kalamár, 2011, s. 15).

Ministerstvo vnitra České republiky operuje se svou vlastní definicí extremismu. Podobně jako předchozí definice označuje za extremismus přesvědčení založená na ideologiích, které se projevují netolerancí, ignorací závazných norem a jsou zaměřené proti principům demokratické společnosti, tak jak jsou definovány v Ústavě České republiky. Tyto principy následně zdůrazňuje. Patří sem:

- *„úcta k právům a svobodám člověka a občana (čl. 1 Ústavy),*
- *svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát (čl. 1 Ústavy),*
- *nezměnitelnost podstatných náležitostí demokratického právního státu (čl. 9 odst. 2 Ústavy),*
- *svrchovanost lidu (čl. 2 Ústavy),*
- *volná soutěž politických stran respektujících základní demokratické principy a odmítajících násilí jako prostředek k prosazování svých zájmů (čl. 5 Ústavy)*
- *ochrana menšin při rozhodování většiny (čl. 6 Ústavy),*
- *svoboda a rovnost lidí v důstojnosti a právech, nezadatelnost, nezczitelnost, nepromlčitelnost a nezrušitelnost základních lidských práv a svobod bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národního a sociálního původu, příslušnosti k národnosti nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení (čl. 1, čl. 3 Listiny základních lidských práv a svobod)”*
(Co je extremismus, 2010).

Jak je vidět výše, definice extremismu jsou různé. Příčinnou nejednotnosti odborné veřejnosti může být komplexnost tohoto jevu. Extremismus a s ním spojené jevy se velmi obtížně vysvětlují a předvídají, především z důvodu jejich flexibility, schopnosti změnit svou povahu a přizpůsobit se aktuální situaci. V základních myšlenkách se autoři alespoň do jisté míry shodují.

1.2. Extremismus jako sociálně patologický jev

Jako sociálně patologické označujeme jevy, které jsou z hlediska společnosti vnímané jako nežádoucí. Každý z těchto jevů se projevuje určitou mírou škodlivosti, nebezpečnosti. Problémům spojeným se sociálně patologickými jevy je třeba věnovat pozornost. Pokud by se tak nedělo, mohly by ohrozit fungování celé společnosti (Fišer, Škoda, 2009, s. 13).

Mezi sociálně patologické jevy se řadí například kriminalita a delikvence, drogová závislost, patologické hráčství, sebevražednost, domácí násilí, xenofobie, rasismus, agresivita nebo šikana. Xenofobie a rasismus jsou nedílnou součástí extremistických projevů, tudíž i extremismus lze mezi sociálně patologické jevy zařadit. Někdy je extremismus řazen do kategorie tzv. nežádoucích jevů vedle chudoby, nezaměstnanosti a podobných problémů, jejichž důsledky jsou pro společnost ohrožující teprve ve chvíli, kdy narůstá jejich míra a intenzita (Hroncová, Kraus, 2007, s. 11).

„V rovině sociologické lze extremismus vymezit jako souhrn určitých sociálně patologických jevů, vytvářených více či méně organizovanými skupinami osob a příznivci těchto skupiny, s dominujícím odmítáním základních hodnot, norem a způsobů chování platných v aktuální společnosti” (Kasal, 2012, s. 10).

Problém s klasifikací extremismu spočívá také v jeho vnímání. Normy dávající životu ve společnosti určitý řád, jsou nezbytné pro celkové fungování. Určují mantinely, v jejichž rámci je chování v pořádku, přijatelné a přiměřené. Tím samozřejmě zároveň definují, jaké chování není žádoucí. Chování jednotlivců je pak regulováno sankcemi, ať už pozitivními či negativními. Hranice mezi tím, co je a není v normě, je velmi úzká. Každý jednatel může mít tuto hranici jinak nastavenou. O to větší jsou pak rozdíly v posuzování konkrétních jevů v jednotlivých kulturách. Jako nenormální pak mohou být označeny jevy, které jsou jednotlivci nepochopeny, jevy, kterým nerozumí, protože se s nimi v rámci své vlastní kultury nesetkali (Fišer, Škoda, 2009, s. 19-21).

Pro extremismus platí totéž. To, jak společnost vnímá extremistické projevy, záleží na mnoha faktorech, například na historii, tradicích nebo zvycích dané společnosti. Extremistický projev v České republice nemusí být například v Sýrii hodnocen jako extremistický, ale jako naprosto běžné chování, které je navíc zakotveno v tradicích. Při posuzování je proto velmi důležité zohlednit kontext, tedy kulturní parametry prostředí, v němž se konkrétní projevy odehrávají. To je také důvod, proč nelze extremismus a zvláště pak některé jeho formy jednoduše definovat (Švarcová, 2009, s. 121).

1.3.Radikalismus

Pojem extremismus bývá často zaměňován s pojmem radikalismus, přestože se od sebe tyto dva pojmy z hlediska významu zásadně liší.

Slovo radikalismus vychází z latinského *radix* (kořen, základ, původ). Původně toto slovo označovalo boj revolucionářů vůči šlechtě a jejich snahu o zásadní změny v politickém systému. Pojem byl následně využíván k pojmenování bouřlivých rozhodnutí (Mareš, 2003, s. 32).

Extremismus se zcela vymezuje k politickému systému a usiluje o jeho zrušení a nahrazení systémem jiným. Radikalismus však nemusí být nutně zaměřen proti systému. Častěji tento pojem označuje opoziční skupinu, která usiluje o politické změny, změny v rámci demokratické společnosti, ale při jejím zachování. Jde proto o aktivity, které se stále pohybují v mezích zákona. Rozdíly jsou také v metodách, jakými jsou realizovány vytyčené cíle. Zatímco extremisté často používají násilných praktik, radikalisté volí zákonné prostředky (Danics, Kamín, 2008, s. 10).

Politický radikalismus je výrazem nesouhlasu s aktuálním uspořádáním společnosti, rozdělení práv a povinností mezi jednotlivými sociálními skupinami. Jde o velmi kritické postoje k aktuálnímu stavu ve společnosti, často spojené s požadavky na výrazné změny (Mareš, 2003, s. 34).

Radikalisté usilují o zásadní změny, jejichž dopad na stávající sociální a ekonomické podmínky by byl velmi výrazný. Jako radikální můžeme označit i politická uskupení, jejichž program se vyznačuje neústupností, chybějící ochotou přistoupit na kompromis. Radikální politické strany se často uchylují k populismu a jsou schopné ohrozit stabilitu demokratického systému, k tomu však využívají legálních prostředků. Radikalismus můžeme také chápat jako přechod mezi demokracií a extremismem. K tomu je nutné dodat, že tato hranice bývá většinou nejednoznačná a obtížně definovatelná. Konkrétní projev může být jedincem hodnocen jako radikální, jiný člověk může tvrdit, že chování již přesahuje zákonné normy a jde tedy o projev extremismu (Danics, Kamín, 2008, s. 11).

1.4. Kategorizace extremismu

Extremismus se v odborné literatuře nejčastěji dělí na pravicový a levicový. Pravicový extremismus vychází především z představy o výjimečnosti a nadřazenosti bílé rasy nad všemi ostatními rasami. Míšení ras je pro pravicové extremisty nepřijatelné. Často se uchylují k rasově motivovaným násilným činům s cílem podpořit přežití bílé rasy. Typickými formami pravicového extremismu jsou rasismus, antisemitismus, neonacismus, neofašismus (Chmelík, 1999, s. 5).

Levicoví extremisté naopak podporují myšlenku absolutní rovnosti mezi lidmi. Podle jejich přesvědčení rovnosti a svobodě překáží státní aparát a veškeré hierarchické členění ve společnosti. Spoléhají tak na člověka, který je podle nich v jádru dobrý. Po odstranění nerovnosti by dle této myšlenky mezi lidmi převládly harmonické vztahy. Názory na realizaci této myšlenky se rozcházejí, a proto existuje několik forem levicově extremistických skupin. Můžeme sem zařadit například komunismus nebo anarchismus (Chmelík, 1999, s. 6).

Rozdělení na pravicový a levicový extremismus ovšem není dostačující. Některé skupiny nelze podle tohoto schématu zařadit a je proto nutné důsledně zhodnotit konkrétní aktivity dané skupiny, její koncepci nebo vyznávané hodnoty (Vegrichtová, 2013, s. 15).

Pokud mluvíme o pravicovém a levicovém extremismu, chápeme ho jako extremismus politický. V literatuře můžeme najít také pojem apolitický extremismus. Ten můžeme definovat jako bezohledné chování ve společnosti, které však není motivováno ideologií. Bude sem patřit například squatting, sprejství nebo násilí fotbalových fanoušků. Můžeme sem zařadit také účastníky různých koncertů, například techno párty. Apolitičtí extremisté jsou nejčastěji adolescenti, příslušníci rozmanitých subkultur, vrstevnických part. Extremistické projevy spočívají v agresivním chování vůči lidem, případně věcem (vandalismus) (Danics, Kamín, 2008, s. 42).

Za extremistické skupiny jsou mimo jiné považována také různá náboženská uskupení. Může jít buď o extrémní formy tradičních náboženských systémů, nebo náboženský fundamentalismus. Nesmíme zapomenout ani na menší náboženské skupiny, které známe pod pojmem sekty. Náboženský extremismus začíná být nebezpečný ve chvíli, kdy ohrožuje demokratické principy (Vegrachtová, 2013, s. 18-19).

Mezi extremistické skupiny patří také ekologický extremismus. Tito extremisté mají poměrně ušlechtilý cíl, kterým je ochrana životního prostředí. K dosahování cíle ovšem užívají aktivit mimo rámec zákona, nejčastěji útočí na korporace, jejichž činnost možná není ekologická, ale legální. Mezi konkrétní skupiny se řadí například ekosocialismus, ekofeminismus apod. (Vegrachtová, 2013, s. 19-20).

1.5. Původ extremistických nálad

Tendence uchýlovat se k extremistickým projevům úzce souvisí s aktuálním stavem společnosti. Nepříznivá ekonomická a sociální situace se může stát jiskrou, která zažehne oheň nenávisti vůči konkrétním sociálním skupinám. Silné migrační vlny u jedinců vyvolávají pocity nejistoty a ohrožení (Chmelík, 2001, s. 16).

Obětními beránky se často stávají imigranti, příslušníci etnických menšin, kteří jsou považováni za příčinu sociálních problémů, i když tomu tak ve skutečnosti není. Za vinu je jim dávana chudoba, kriminalita nebo zvyšující se

nezaměstnanost. Často se můžeme setkat s názorem, že uprchlíci či imigranti berou „slušným“ lidem práci. Ve skutečnosti ale tyto lidi pracují na pozicích, které jsou obtížně obsaditelné, „slušnými“ lidmi odmítané.

Pocit nejistoty a ohrožení přechází v nepřátelství, strach vůči cizincům a všemu cizímu. Tento stav můžeme označit pojmem xenofobie. Podezřavost, nedůvěra a hostilita je v tomto případě namířena vůči lidem, kteří se jakýmkoliv způsobem odlišují od většinové společnosti, nejčastěji barvou pleti, náboženstvím, kulturními zvyky nebo pouze národní příslušností. Jde nejčastěji o uprchlíky, imigranty, ale také cizince, kteří na našem území dlouhodobě žijí a pracují. Xenofobie stojí na principu negativního předsudku, který si jedinci tvoří na základě prvního dojmu a znalostmi nepodloženého přesvědčení (Kalamár, 2011, s. 49).

S xenofobií úzce souvisí etnocentrismus, neboli tendence nahlížet na svět skrze optiku vlastní kultury. Vlastní kultura a s ní spojené hodnoty jsou považovány za jediné možné, nadřazené hodnotám kultur jiných. Je evidentní, že tato optika je značně omezená. Všechno, co se odlišuje od vlastní kultury, je považováno za nenormální, méněcenné. Vlastní kultura je vnímána jako nadřazená všem ostatním. Nositelé odlišných hodnot jsou považováni za původce veškerých problémů (Velký sociologický slovník, 1996, s. 278).

V tomto kontextu je nutno zmínit ještě další příbuzný pojem, kterým je intolerance, tedy neschopnost, nebo absence ochoty tolerovat odlišnosti. Tyto odlišnosti se mohou týkat prakticky všeho – chování, zvyků, vzhledu, názorů, náboženského přesvědčení. Stejně jako v případě xenofobie jsou nejčastějšími oběťmi intolerance etnické menšiny (Kalamár, 2011, s. 21).

Extremistické naladění může vycházet také z určitého vývojového období v životě člověka. Období dospívání se pojí s hledáním vlastní identity, vlastního místa ve velkém světě. Typická je touha někam patřit. Extremistické skupiny jsou těmto lidem otevřené. Umožňují člověku vymezit se vůči ostatním lidem, najít své místo ve společnosti, své poslání. Nabízí mladému člověku směr a smysl života, čímž jsou pro něj velmi zajímavé. Období dospívání je navíc samo o sobě spojeno

se zvýšenou kritičností, radikálními postoji a černobílým viděním světa, což jsou všechno charakteristiky, které jsou v extremistických skupinách vítané (Chmelík, 2001, s. 17).

Příčin extremistických projevů je mnoho, na jejich vzniku se podílí mnoho faktorů. Můžeme je rozdělit do tří základních kategorií. Jednak jde o faktory, které působí na úrovni celé společnosti, jde například o důsledky globalizace, aktuální ekonomickou situaci, legislativní systém apod. Dále jde o faktory vyplývající ze sdružování jedinců do rizikových skupin, například skupinová delikvence, skupinové působení na jednotlivce, manipulace s členy skupiny, požadavek na konformitu a sounáležitost mezi jednotlivými členy. Nesmíme zapomenout ani na individuální faktory, jako je agresivita, touha po moci, nevyzrálost, neschopnost domýšlet důsledky svého chování, utvořené předsudky apod. (Vegrichtová, 2013, s. 42-47).

Extremismus je velmi komplikovaný jev. Má mnoho podob a projevuje se různě. Jednotlivé formy extremismu se mezi sebou navíc kombinují a prolínají. Proto někdy může být obtížné jednotlivé extremisticky založené skupiny definovat. Porozumění je přitom základním předpokladem pro komunikaci a další práci s těmito skupinami.

2. Pravicový extremismus

Pravicový extremismus stojí na myšlence nerovnosti mezi jednotlivými rasami, národy či etnickými skupinami. Pravicoví extremisté nadřazují vlastní rasu (národ, etnikum) nad všechny ostatní, které chápou jako méněcenné. Základními principy těchto skupin jsou rasismus, antisemitismus, xenofobie, hostilita. Mezi lidmi činí kvalitativní rozdíly, usilují o změnu společenského systému s cílem popřít myšlenku rovnosti lidí ve svých právech (Danics, Kamín, 2008, s. 32-33).

Podstatou pravicového extremismu je tzv. „vůdcovský princip“, tedy postava charismatické osobnosti, jejíž autorita je nezpochybnitelná. Vůdce je ztělesněním ideologie, reprezentuje základní myšlenky a upevňuje totalitní režim. Vůdce je státním symbolem, jeho myšlenky jsou veřejností nekriticky přejímány, automaticky považovány za správné, pravdivé. Mezi postavy, které se takto zapsaly do historie, patří například Adolf Hitler, Benito Mussolini, Stalin nebo Mao Ce-Tung (Vegrichtová, 2013, s. 70-71).

Pravicoví extremisté usilují o nastolení totalitního režimu, který popírá princip rovnosti mezi lidmi. Nejvyšší představitelé režimu mají neomezené pravomoci, jsou nezpochybnitelní, to znamená, že úloha mechanismů kontrolujících činnost těchto představitelů je zbytečná, stejně jako existence dalších politických stran (Danics, Kamín, 2008, s. 33).

Výkon moci v totalitním režimu také není podřízen žádným zákonům či politické diskuzi, tak jak tomu je v demokratických společnostech. Státní moc nebere ohledy na svobodu a práva jednotlivce, nemá žádná omezení. Popírá možnost občanů ovlivňovat politické dění, jejich svobodnou vůli (Kotlán, 2003, s. 18-19).

Pro extremistická uskupení (či totalitní režim) je také typické uvažování v kategoriích „přítel“ a „nepřítel“. Vymezování se vůči ostatním skupinám (státům) popírá základní demokratické principy komunikace a spolupráce a místo nich dosazuje nenávisť, nepřátelství, konflikt. Cílem je zničit nepřítele. S touto úlohou se musí všichni ztotožnit a napomáhat k jejímu naplnění. Nutno dodat, že i z přítele se může velmi lehce stát nepřítel (Kotlán, 2003, s. 20-21).

2.1. Formy pravicového extremismu

Mezi nejčastější formy pravicového extremismu patří především neonacismus a neofašismus. Tyto dva směry navazují na myšlenky klasického nacismu a fašismu. Neonacismus přebírá všechny základní myšlenky nacismu, jako je například silné postavení autoritativního vůdce, potlačování osobních svobod a demokratických principů, vlastenecké cítění a samozřejmě rasismus, antisemitismus. Neonacisté se nejčastěji vyskytují v podobě skupin, které nabývají charakteru skupin vrstevnických nebo subkulturních, nejčastěji násilné povahy. V České republice příslušníci neonacistických skupin pochopitelně nemohou navazovat na historické události první poloviny 20. století. Česká společnost byla silně protinacisticky zaměřena, takže neonacistům neposkytuje prakticky nic, z čeho by mohli vycházet. Nelze se odvolávat ani na kolaboranty za období protektorátu, protože Češi nikdy nebyli považováni za důstojné partnery a nemohli se tak Němcům vyrovnat. Čeští neonacisté proto spíše vycházejí z německé historie. Ve skutečnosti se ale většina příslušníků neonacistických skupin o historická východiska příliš nezajímá. Spíše se soustředí na slovní výrazy, symboliku a image, kterou díky příslušnosti v těchto skupinách získávají (VeJVodová, 2011, s. 139-142).

Fašismus si je s nacismem v lecčems podobný. Silná ideologie, nezpochybnitelná autorita, neomezený výkon státní moci. Fašismus se ale více než na kvalitativní rozdíly mezi rasami zaměřuje na stát. Nejvyšší hodnotou člověka žijícího v této ideologii je stát, kterému je celým svým duchem oddaný. Militantní charakter fašistické společnosti tvoří z člověka poslušného občana, který nekriticky přijímá všechny myšlenky a požadavky ze strany státního aparátu, který je pro něj nezpochybnitelný. Důraz na poslušnost je klíčovým prvkem fungování takové společnosti, nehledě na negativní důsledky, jaké má tento požadavek na společenský život (O'Sullivan, 2002, s. 38).

Neofašismus na těchto myšlenkách dále staví. Velký důraz je kladen na korporatismus, autoritativní řízení státu, hierarchii, ale také na rasovou čistotu. Protože se také projevuje xenofobními náladami vůči cizincům, etnickým

menšinám, splývá často s neonacismem. Pojmy fašismus a nacismus jsou veřejností mnohdy zaměňovány, což lze mimo jiné přičíst tomu, že jsou si jejich projevy velmi podobné. Mnoho nových skupin si navíc z obou nejčastějších forem pravicového extremismu vypůjčuje, co se jim zrovna hodí. Vznikají tak subjekty, které jsou jen velmi těžko definovatelné a zařaditelné (Velký sociologický slovník, 1999, s. 678).

Neofašismus je mimo jiné výrazně zaměřen proti americké kultuře. Často se můžeme setkat s averzí vůči fastfoodovým řetězcům nebo americkým filmům. Je třeba také zmínit radikální názor na homosexuály a narkomany, pro něž neofašisté vyžadují trest smrti (Charvát, 2007, s. 75).

2.2.Symbolismus pravicového extremismu

Emblémy, runy a předrunové znaky fungovaly v minulosti jako nositelé určitých významů. Jejich prostřednictvím si lidé mezi sebou předávali myšlenky, komunikovali. Krom toho měly symboly význam pro jedince samotné, třeba i skrytý. Definovaly osobnost a dodávaly nositeli sílu. Měli tedy rituální význam. Dnes se k symbolismu vrací některé extremistické skupiny, například skinheads. Symbolismus nabízí člověku útěchu v těžkých obdobích, kdy prožívá zklamání ze života, pocity bezvýznamnosti nebo ve vypjatých životních situacích. Může působit jako cena útěchy pro neúspěšné jedince, neschopné dosáhnout svých cílů. Symbol je naopak dostupný prakticky každému, kdo o něj projeví zájem. Protože symbol nese význam a je často spojený s určitou skupinou, nabízí nositeli pocit příslušnosti k této skupině, životní směr a cíl. Dochází k přijetí nové identity, ke změně hodnot a společenského statusu (Chmelík, 1999, s. 21-22).

Mnoho symbolů, které využívají pravicoví extremisté, pochází ze severské mytologie. Pohanské představy o rasové výlučnosti zkombinované s odinismem poskytují obhajobu nacionálního socialismu a rasismu. Odvoláváním na boha Odina přijímají extremisté auru válečníka, statečného bojovníka, který se bije za přežití bílé rasy. Tím si ospravedlňují násilné chování vůči etnickým menšinám (Goodrick-Clarke, 2006, s. 323).

Příslušníci pravicových extremistických skupin vyznávají princip pokrevnosti. Další členy považují za své bratry. Symbol krve je posvátný. Je nadřazen všemu ostatnímu, například majetku. Umožňuje členům ztotožnit se s ideologií a vyčlenit se proti všem rasám „nečisté“ krve. Etnické menšiny jsou v roli obětního beránka. Je jim připisována odpovědnost za všechny neúspěchy a problémy, které extremisty pociťuje. Symboly tedy fungují jako prostředek k popření reality, v níž je člověk neúspěšný, prostředek k nastolení reality nové, kde se dostává do pozitivní role (Chmelík, 1999, s. 23-25).

Mezi konkrétní symboly patří barvy. Například skinheads používají tři základní barvy – červenou, bílou a černou. Stejně barvy, jaké užívali nacisté. Extremistické skupiny mají tendenci používat symboly, které dříve žádný negativní význam neunesly. Po zákazu užívání hákového kříže slouží pravicovým extremistům stará vlajka imperiálního Německa jako náhrada vlajky nacistické. Obsahuje totiž také černou, bílou a červenou barvu (Kalamár, 2011, s. 51).

Symbolika nacistického Německa často využívala starých run. Mezi nejznámější patří znak oddílů SS, ochranných jednotek Národně socialistické německé dělnické strany, později působících v pozici klíčové bezpečnostní složky a prestižní osobní gardy samotného Hitlera. Patrně nejrozšířenější runou je svastika, původně znak severského boha Thora. Kromě těchto dvou nejznámějších symbolů nacisté využívali celou řadu dalších. Můžeme zmínit například Sig runu, symbol německého ducha nebo Hagal runu, odkazující na silnou víru. Runy jsou oblíbené i mezi současnými neonacisty a neofašisty (Kalamár, 2011, s. 54-55).

Jako významné symboly slouží také konkrétní čísla. S kombinací abecedy odkazují na významné osobnosti ideologie. Například odkaz na Adolfa Hitlera se skrývá pod číslem 18. Číslo 88 pak slouží jako reference na nacistický pozdrav (Chmelík, 1999, s. 26).

2.3. Protiprávní činnost s extremistickým podtextem

Protiprávní činnost s extremistickým podtextem se objevuje v mnoha různých formách. Může jít o malé přestupky, ale také zvláště závažné trestné činy, za které je možno udělit výjimečné tresty. *„Nenávistná pohnutka, tedy spáchání trestného činu na jiném pro jeho rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání, nebo protože je bez vyznání, je okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby u trestných činů vraždy a ublížení na zdraví. Toto se ovšem netýká pouze násilných trestných činů, ale i ostatních typů protiprávního jednání, kdy nenávistná pohnutka je zpravidla znakem kvalifikované skutkové podstaty”* (Vegrichtová, 2013, s. 28).

Samotné posuzování činů je však velmi problematické. Prokázat, že byl konkrétní čin motivován například rasovou nenávistí, je velmi obtížné. Názory na to, zda došlo k naplnění skutkové podstaty konkrétního trestného činu, se mohou rozcházet. Řešené situace jsou velmi chaotické, výpovědi svědků se rozcházejí, případně zcela chybí. Například násilná trestná činnost extremistických skupin nejčastěji probíhá ve skupině, pro účely trestního řízení je ale nutné vyvodit trestní odpovědnost konkrétních jedinců, což je opět velmi obtížné (Chmelík, 2001, s. 17-18).

Kromě násilných trestných činů můžeme do extremistické protiprávní činnosti zařadit také slovní útoky. Nesmíme zapomenout ani na šíření rasové nenávisti ve formě psaného slova, případně používání zakázané symboliky (Vegrichtová, 2013, s. 31-33).

Protiprávní jednání s extremistickým podtextem, v odborné literatuře známé pod pojmem „trestné činy z nenávisti”, můžeme spatřit v těchto činech (Mareš a kol., 2011, s. 67-77):

- vražda
- těžké ublížení na zdraví
- ublížení na zdraví
- mučení a jiné nelidské a kruté zacházení

- zbavení osobní svobody
- omezování osobní svobody
- zavlčení
- vydírání
- omezování svobody vyznání
- porušování svobody sdružování a shromažďování
- poškození cizí věci
- zneužití pravomoci úřední osoby
- násilí proti skupině obyvatel a proti jednotlivci
- hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob
- podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod
- genocidium
- útok proti lidskosti
- apartheid a diskriminace skupiny lidí
- založení, podpora a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka
- projev sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod člověka
- popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia

2.4. Propagační metody extremistických skupin

Základní aktivitou extremistických skupin jsou demonstrace. Na těchto akcích mají možnost předat své myšlenky široké veřejnosti, seznámit jí se svým programem, cíli. Jde o události, které poskytují příležitost pro setkání jedinců, kteří jsou si názorově blízcí. Trendem poslední doby je vyhýbání se násilným střetům s příslušníky policie, což bylo v minulosti pro členy podobných skupin naprosto běžnou praxí. Absence násilností zajišťuje skupinám sympatie od široké veřejnosti, což poté využívají při volbách. Snaha uspět na politické scéně se stává primárním cílem extremistických skupin. Tématem pro shromáždění jsou nejčastěji aktuální sociální problémy v daném regionu. Extremisté dokážou velmi

rychle reagovat na situace, z nichž mají možnost vytěžit politické sympatie (Vegrichtová, 2013, s. 275-276).

K získávání sympatií využívají extremistické skupiny populismu. Veřejnosti nabízí na první pohled rychlá a účinná opatření, která zaručeně nadobro vyřeší situaci. Často se snaží v lidech probudit sentiment, odvolávají se na tradice, mravy, morálku (Velký sociologický slovník, 1996, s. 802).

Právo na shromažďování je v České republice zaručeno Listinou základních práv a svobod. Dále je shromažďování na veřejných místech upravováno zákonem č. 84/1990 Sb., o právu shromažďovacím, ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon definuje situace, kdy je pořadatel akce povinen událost předem nahlásit (Chmelík, 2001, s. 130).

Nezřídka se stává, že demonstrace nejsou předem nahlášené, i když ze zákona hlášeny být musí. Jde o případy, kdy se extremistické skupiny snaží velmi rychle zareagovat na konkrétní situaci. Často se odvolávají na skutečnost, že nebyl čas demonstraci nahlásit. Přestože policie může pořadatele za neohlášení akce pokutovat, stává se tak jen ojediněle, protože pořadatel většinou u takových akcí není znám. Demonstrace bývají spontánní, informace o nich se šíří mezi jednotlivými účastníky, a proto je velmi těžké identifikovat pořadatele a vyvodit odpovědnost (Mareš a kol., 2011, s. 170).

Demonstrace ovlivňují i média. Emocionálně zbarvené články nejčastěji nejsou podloženy dostatečným množstvím informací a pouze kloužou po povrchu. Často se tak objevují dezinformace. Například protiromské protesty v roce 2013 byly v médiích interpretovány jako důsledek kriminálního a nepřizpůsobivého chování Romů. Ve skutečnosti se však takového chování valná většina z nich vůbec nedopouštěla. Média tak napomohla k posilování předsudků vůči Romům a tím i ovlivnila následné události (Šafránková, 2014, s. 21-25).

Další aktivitou, která neodmyslitelně patří k extremistickým skupinám (především k pravicovým), jsou koncerty. Podobně jako demonstrace, i hudební koncerty jsou pro extremisty šancí rozhodit sítě a oslovit nové jedince. Svou úlohu sehrály

ultrapřavicové koncerty hlavně za minulého režimu, kdy se prostřednictvím white power metalu předávala ideologie mezi členy. V dnešní době je však nejvýznamnějším nástrojem pro extremistické skupiny internet. Prostředí internetu poskytuje možnost anonymně šířit informace, rekrutovat nové členy, organizovat demonstrace, sjezdy, meetingy a další aktivity. Dosah informací předávaných prostřednictvím internetu je nesrovnatelně vyšší v porovnání se všemi tradičními formami propagace, které se využívaly před internetovou érou. I proto představuje závažnější riziko pro veřejnost (Vegrichtová, 2013, s. 277-281).

Extremistické skupiny vycházejí především z tradičního nacismu, fašismu. Tomu odpovídá i jejich symbolika. Neonacistické a neofašistické skupiny pohání stejné myšlenky a symboly, jaké se podílely na klíčových historických událostech v první polovině 20. století. Je evidentní, že nacistická (fašistická) ideologie je velmi silná. I v dnešní době dokáže oslovit poměrně velký počet lidí, i přes všechno zlo, které kvůli ní bylo napácháno.

3. Vybrané krajně pravicové skupiny

Identifikace jednotlivých extremistických skupin je obtížná. Stále vznikají skupiny nové, které se inspirují hned u několika dalších uskupení a kombinují je dohromady. Kvůli represivním opatřením některé skupiny zanikají, případně mění svůj název. Změna pojmenování je oblíbeným a účinným nástrojem politických skupin proti snahám společnosti ukončit jejich protiprávní činnost. Časté střídání názvů způsobuje nečitelnost a nepřehlednost situace kolem extremistických skupin a přispívá ke zmatení veřejnosti. Extremistické skupiny navíc dokážou velmi rychle reagovat na změny ve společnosti a aktuální trendy, které využívají k dosažení svých cílů. Za tím účelem nemusí být využíváno pouze nelegálních prostředků (například násilí). Rozumnější vystupování může oslovit skupiny lidí, které jinak extremistické projevy odsuzují (Mareš a kol., 2011, s. 17).

Ultrapravicová uskupení mohou mít různou podobu. Subkulturní charakter mají například ultrapravicoví skinheads, ultrapravicoví fotbaloví hooligans, Nazi-punks, ultrapravicoví black, aryan a pagan metalisté nebo ultrapravicoví militariafans. Ultrapravicově smýšlející jedinci se mohou seskupovat kolem konkrétních časopisů, jako příklad lze uvést Týdeník Politika nebo vydavatelství Nové obzory. Některá uskupení mají formu zájmových organizací, sem je možné zařadit například uskupení Vlastenecký klub, Vlajka nebo Bohemian Patriot. Mezi nejrizikovější patří skupiny nabývající podobu teroristických organizací, kam lze zařadit například AryanWhitePower, WhiteFreedom nebo Czech Klan 88 (Mareš, 2003).

Ultrapravicových skupin existuje velmi mnoho. Mnohdy je navíc velmi těžké identifikovat a přesně zařadit jednotlivce do konkrétní kategorie. Jednotlivé názory, přesvědčení a celé ideologie se časem proměňují, kombinují se mezi sebou. Situace je proto velmi nepřehledná. V následujících kapitolách budou zmíněny pouze vybrané skupiny, které dostatečně reprezentují konkrétní formy, jichž mohou ultrapravicová uskupení nabývat (subkultury, politické organizace, zájmové skupiny). Některé vybrané skupiny však nelze zařadit pouze do pravicového spektra, protože se objevují také v levicové formě (skinheads,

hooligans). Tímto výběrem je demonstrována výše zmíněná myšlenka prolínání a kombinování jednotlivých skupin, čímž je ovlivněn celkový určující charakter těchto skupin.

3.1. Problematika extremismu u skupin skinheads

V České republice existuje hned několik subkultur, jejichž příslušníci vykazují znaky extremismu. Kořeny mají tyto skupiny v zahraničí. Patří mezi ně například skinheads. Náhled na tuto subkulturu není jednotný, nejčastěji bývá podezřívána ze sympatizování s rasismem. Skinheads se u nás objevili na konci osmdesátých let. Příslušnost k této subkultuře byla mezi mladými lidmi vnímána jako možnost vymezit se vůči režimu. Také ale poskytovala zastřešující ideologii, s jejíž pomocí mohli příslušníci subkultury omluvit své hostilní postoje vůči etnickým menšinám. Nelze říct, že by byli skinheads jednotní ve vnímání svých cílů. K ujasnění základních myšlenek jim pomohla hudba. V České republice můžeme vzpomenout skupinu Orlík, jejíž texty byly naplněné rasismem zkombinovaným s nacionalismem. Po roce 1990 často docházelo k fyzickým útokům. Oběťmi byli nejčastěji Romové nebo Vietnamci, terčem útoku se ale mohl stát prakticky každý člověk nebílé pleti, někdy dokonce i lidé bílé pleti, kteří nevyznávali stejné myšlenky, jako útočníci. Později dochází k dělení subkultury na dvě základní skupiny. Kališníci vycházeli z nacionalismu, husitských ideálů. Druhou skupinou byli stoupeníci nacistické ideologie. Společným jmenovatelem ovšem zůstal rasismus. Teprve později se vyčlenila také odnož skinheadů, kteří rasismus odmítali (Mareš, 2003, s. 403-414).

Mezi nejradičálnější skinheadské skupiny patří Bohemia Hammer Skins (B.H.S.). Členové této neoficiální skupiny uctívají pohanské bohy severské mytologie. Ideologie je postavená na xenofobii, nacismu, rasismu. Skupiny jsou velmi uzavřené a je velmi obtížné stát se jejich členem. Skupinová dynamika a činnost jednotlivých členů dokonce velmi připomíná sektářství. Ještě radikálnější skupinou jsou White Arian Resistance (W.A.R.), jejíž členové otevřeně hlásají mezirasovou válku. Povahově jde o teroristickou organizaci, což se projevuje

například přechováváním zbraní, výcvikem bojových sportů apod. (Chmelík, 1999, s. 8-9).

Příslušníci této subkultury se často setkávají ve svém volném čase, jehož náplní je obvykle popíjení alkoholu, navštěvování koncertů, slovní a fyzické napadání etnických menšin, ale také trestná činnost, která není rasově motivovaná, jako například krádeže, loupeže, přepadení apod. (Mareš, 2003, s. 415).

Jak bylo zmíněno výše, v této subkultuře se mohou prolínat různá přesvědčení a názorové směry. Nejčastěji jsou skinheads spojováni s rasismem, hostilním chováním vůči menšinám. Některé skupiny mohou vycházet z nacistické ideologie. Tyto skupiny lze bez pochyb zařadit do ultrapravicového spektra. Objevují se však také uskupení, která se od rasismu distancují. Mnohdy zaměřena naopak na ochranu etnických menšin, zdůrazňující rovnost mezi všemi lidmi. Jejich místo by bylo v levicovém spektru. Je patrné, že rozdíly v rámci jedné subkultury mohou nabývat takových měřítek, že může být velmi obtížné uskupení přesně zařadit do konkrétních kategorií.

3.2.Problematika extremismu ve skupinách hooligans

Návštěvníky fotbalových zápasů lze rozdělit hned do několika kategorií. Diváky řadíme spíše k pasivním účastníkům. Výsledek zápasu pro něj není důležitý, stejně jako příslušnost k jednomu z fotbalových klubů. Zpravidla nenosí oblečení s klubovými symboly, nepokřikují klubová hesla. Zápas je pro ně spíše příležitostí setkat se s dalšími lidmi. Fanoušek už je aktivnější, nosí dresy, šály a další oblečení v klubových barvách a aktivně povzbuzuje oblíbený tým. Nejradiálnějším skupinou jsou fotbaloví chuligáni. Ti se naopak ztotožňují se svou vlastní skupinou, vlastní symbolikou. Příslušníci těchto skupin prožívají silný pocit sounáležitosti. Skupiny lze definovat jako stabilní struktury s vlastním hodnotovým systémem. Od jednotlivců je vyžadována konformita, přizpůsobení se pravidlům. Skupina má tak silný vliv na chování jejích členů, kteří jsou kvůli svému postavení uvnitř skupiny ochotni například překračovat zákonné normy (Smolík, 2010, s. 153-155).

Přitažlivost fotbalu je dána hned několika faktory. Jednak jde o zajímavý a krásný sport, který je radost sledovat. Z toho plyne i další aspekt fotbalové kultury – pozornost médií. Informace o fotbalových utkáních plní přední stránky novinových plátků a jsou tak středem pozornosti celého národa. Pro diváka jde o zajímavý svět, chce být jeho součástí. Probouzí v něm pocity vlastenectví, sounáležitosti. Násilí pak může být nástrojem, jak na sebe upoutat dostatečnou pozornost, stát se důležitou součástí tohoto světa. Nejčastěji dochází ke konfliktům mezi dvěma rozdílnými skupinami hooligans a také k potyčkám s pořadatelskou službou a policií. Příslušníci konkrétní skupiny vidí svět pouze ve dvou barvách – černé a bílé. Nepřítel je jasně definovaný, zpochybňování takového vymezení je nepřipustné. Kromě násilného chování přímo na stadionech si skupiny hooligans domlouvají rvačky také mimo fotbalové tribuny. Násilí je pro členy podobných skupin formou obětování se za skupinu, možností prokázat loajalitu a užitečnost, šance dát svému životu smysl (Kasal, 2013, s. 113-117).

Skupiny hooligans mají dnes povahu organizovaných gangů. Svou agresivitou a nepředvídatelností jsou velmi nebezpečné. V souvislosti s těmito skupinami se objevují zprávy o velmi závažné trestné činnosti (Smolík, 2010, s. 160).

Že se mezi hooligans objevují názory a přesvědčení z kategorie pravicového extremismu, není tajemstvím. Často lze narazit na příslušníky subkultury skinheads, projevy rasismu, antisemitismu a xenofobie (Zlepšete komunikaci s fanoušky, radí Smolík, 2005).

U jednotlivých klubů lze dokonce identifikovat pravicovou či levicovou extremistickou orientaci. Mezi pravicově orientované kluby se řadí AC Sparta, FC Brno, FC Baník Ostrava, SK Slavia Praha. Levicově orientovaní jsou Bohemians 1905 (Lebeda, 2013, s. 47).

Skinheads a jejich rasistické postoje se s hooligans propojují, vzájemně se doplňují. K vymýcení takového chování na stadionech je třeba dbát jednak na efektivní represí, ale také nesmíme zapomenout na preventivní aktivity. V tomto ohledu lze pracovat s tribunou plnou diváků jako s komunitou. Je zapotřebí odstranit bariéry mezi hooligans a běžnými diváky, čímž přijdou o prostor pro

agresivní chování. Je třeba působit na subkulturu, například tím, že bude navštěvována speciálními pracovníky ve svém přirozeném prostředí. Půjde tedy o jakýsi streetwork. S fanoušky může pracovník uskutečňovat různé aktivity a nabídnout jim alternativní náplň volného času, například vydávání periodik (Šveřepa, 2002).

Stejně jako u subkultury skinheads, i hooligans je těžké rychle zařadit (pokud je to vůbec možné). Konkrétní skupiny by snad bylo možné rozdělit, avšak klasické levo-pravé spektrum pravděpodobně nepomůže v jejich porozumění. Na místě bude individuální přístup.

3.3. Politické organizace s ultrapravicovou povahou

Dosud byly rozebírány skupiny, které většinou lze označit jako politicky neangažované. Některé z nich se dokonce ve svých programech zavazují k tomu, že nebudou politicky aktivní. Následují extremistické skupiny, které naopak usilují o pozornost široké veřejnosti s cílem etablovat se na politické scéně.

Cílem činnosti politicky zaměřených skupin je vstup na politickou scénu. Tomu podléhají veškeré další aktivity, kam můžeme zařadit demonstrace, vydávání tiskovin, organizace pietních akcí atd. Prostřednictvím těchto aktivit prezentují skupiny své politické názory a přesvědčení ve snaze získat voliče. Přestože se od sebe skupiny programově odlišují, v určitých tématech jsou si velmi podobné. Jde nejčastěji o odmítání národní politiky ohledně zásadních témat (například poskytování azylu uprchlíkům), kritika ekonomických rozhodnutí, vymezování se vůči konkrétním politickým stranám apod. Za tímto účelem jsou jednotlivé skupiny ochotné kooperovat či dokonce spojit své síly a transformovat se do silnějších celků (Smolík, 2013, s. 111-112).

Mezi tyto skupiny můžeme zařadit Národní odpor. Jde o neonacistickou skupinu s prvky nacionalismu. Národní odpor funguje na principu malých buněk, které mezi sebou komunikují a společně kooperují. Tato spolupráce funguje bez centrálního vedení. Pro posílení svého vlivu se snaží navázat komunikaci

s německými neonacistickými skupinami. Skupina se vymezuje především proti levicově založeným skupinám (Vegrichtová, 2013, 149-150).

Specifickou skupinou jsou Autonomní nacionalisté. Ti budí dojem levicově založené skupiny, především kvůli odmítání kapitalismu a důrazu na ekologii. Jejich hlavní snahou je zpopularizovat neonacistické myšlenky a přiblížit je širší populaci. Nejčastěji se zaměřují na akutní sociální problémy. Oblíbeným nástrojem jsou demonstrace. Autonomní nacionalisté se vyznačují také specifickým stylem oblékání. Převažuje oblečení černé barvy bez potisků a nášivek (Vegrichtová, 2013, s. 152).

Zásadní roli sehrála také Národní strana. Její cíle byly poměrně vysoké. Dala si za úkol sjednotit všechny nacionálně orientované skupiny. Přestože členové charakterizovali stranu jako konzervativní, Ministerstvo vnitra České republiky jí vnímalo jako extremistickou a dlouho jí věnovalo svou pozornost kvůli bezpečnostnímu riziku, které představovala. Národní strana vycházela z nacionalismu a svůj program stavěla na velké postavy v českých dějinách, jako byl například Palacký, Kramář a další. Důraz byl kladen na tradice, význam národa, autoritativní vedení (úsilí o posílení pravomocí prezidenta). Mezi další základní kameny programu Národní strany patřilo odmítání Evropské unie (vystoupení České republiky z EU), dokonce i Severoatlantické aliance (Smolík, 2013, s. 138-149).

Nesmíme zapomenout ani na Dělnickou stranu, která působí pod vedením Tomáše Vandase. Jde o neonacistickou organizaci, i když tento fakt strana v oficiálních prohlášeních popírá. Dělnická strana spolupracuje s německými neonacistickými skupinami. Soustřeďuje se na sociální problémy a využívá jich ke zvýšení vlastní prestiže, především pomocí populistických projevů. Po jejím zrušení se strana přejmenovala na Dělnickou stranu sociální spravedlnosti (Vegrichtová, 2013, s. 154-155).

3.4. Rizikovost ultrapravicových zájmových skupin

Kromě subkultur a politických uskupení existují také ultrapravicové zájmové skupiny. V nich se nemusí členové scházet z primárně politických důvodů. Spíše jde o trávení volného času s názorově blízkými lidmi. Mezi činnosti těchto skupin patří například publikační činnost, pořádání přednášek, demonstrací apod. Skupiny mnohdy fungují pouze na neoficiální bázi. Často se zde sdružují extremisté, jejichž přesvědčení vychází z neonacismu nebo neofašismu. Mezi sebou si předávají zkušenosti, plánují a organizují aktivity. Často jsou ale tyto skupiny cíleně zakládány za účelem šíření extremistických názorů mezi mládeží a budování základů pro ultrapravicové politické organizace (Mareš, 2003, s. 282-283).

Ovlivňování mládeže je také největším rizikem, které podobné skupiny představují. Člověk v určitém věku hledá své místo ve světě, hledá sám sebe. Tyto skupiny nabízejí jednoduchou odpověď na jeho otázky, možnost definovat sám sebe.

Radikalizace mladých lidí není těžká. Aniž by hledali podstatu klíčových myšlenek a názorů, ochotně je přijímají. Jsou pro ně prostředkem k začlenění do skupiny, k tomu, aby byli přijímáni podobně smýšlejícími jedinci. Důsledky svého chování a smýšlení mnohdy nedomýšlejí, což je samozřejmě problém pro společnost, v níž se pohybují.

Pravicově extremistických skupin existuje nepřeborné množství a stále vznikají další. Zmíněno bylo pouze několik nejznámějších uskupení, které nejlépe vykreslují podstatu extremistických skupin a dávají tak možnost pochopit, na jaké bázi tyto skupiny fungují.

4. Boj proti extremismu

V České republice se problematikou extremismu zabývá především Ministerstvo vnitra České republiky a jednotlivé policejní útvary. Extremistické skupiny jsou často velmi flexibilní, chování jejich členů se mění, využívají nových metod k šíření ideologických názorů, na což je třeba adekvátně a včas reagovat. Za tím účelem jsou připravováni specialisté v tomto oboru, důraz je kladen na spolupráci mezi jednotlivými složkami, které mají za úkol zajistit bezpečnost občanů České republiky (Vegrichtová, 2013, s. 183).

Boj proti extremismu není však záležitostí pouze Ministerstva vnitra České republiky a jemu podřízené policie. Do tohoto úkolu se zapojují i další rezorty. Například Ministerstvo obrany. Činnost Vojenského zpravodajství a Vojenské policie významným dílem přispívá k odhalování extremistických projevů, třeba přímo mezi příslušníky armády. Pod Ministerstvo spravedlnosti spadá celé české soudnictví a vězeňství, které jsou taktéž klíčové pro efektivní potlačování extremismu. Preventivní aktivity zase spadají pod Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Ministerstvo vnitra pak nese odpovědnost za správnou koordinaci všech těchto aktivit (Mareš a kol., 2011, s. 16).

4.1. Koncepce boje proti extremismu

Koncepce boje proti extremismu, zpracovaná v roce 2009, je základním dokumentem, v němž jsou definovány opatření, která jsou v boji proti extremismu využívána. Dokument lze chápat jako reakci na závažnost extremistických projevů v předešlých letech (Vegrichtová, 2013, s. 183).

Koncepce je postavena na pěti základních pilířích (Mareš a kol., 2011, s. 15):

„1. pilíř – Komunikací proti demagogii

Síla extremistů vychází s lidské nevědomosti. Jedinou možností jak bojovat s jejich štvavou propagandou je komunikace, otevřenost a nabízení alternativy.

2. pilíř – Vědomostí proti totalitářům

Poučení lidé si dokážou vytvořit obranné mechanismy vůči nebezpečným myšlenkám. Výhodnost demokratické alternativy musí vysvětlovat škola.

3. pilíř – Jednotná protiextremistická platforma

Boj proti extremismu není jen záležitostí Ministerstva vnitra a policie, ale i dalších vládních a nevládních subjektů. Jenom spoluprací s nimi lze extremisty odsunout do role bezvýznamného hráče.

4. pilíř – Odbornost a imunita

Specialisté, kteří bojují proti extremismu, musejí vědět, co mají dělat, a dostat k tomu dostatečný prostor. Profesionalizace je výhodnější než paušální represe.

5. pilíř – Efektivně a korektně proti násilí

Konkrétní pachatele trestné činnosti je nutné nekompromisně postihovat za efektivního využití stávajících prostředků a mechanismů.”

Dokument je každým rokem aktualizován, čímž se strategie stává flexibilní. Dokáže reagovat na aktuální problémy v souvislosti s extremismem. V koncepci boje proti extremismu pro rok 2016 je například 5. pilíř – *Efektivně a korektně proti násilí* nahrazen jiným úkolem, konkrétně jde o *Pomoc obětem trestné činnosti*. V novém bodě je brán ohled především na příslušníky etnických menšin, kteří se často stávají oběťmi trestných činů s extremistickým podtextem. Časté jsou případy, kdy z jejich strany nedochází k podání trestního oznámení a trestná činnost tak není zaevidovaná. Tento krok se zaměřuje na zvýšení ochrany a pomoci těmto lidem. Plnění jednotlivých bodů v koncepci je zároveň pravidelně vyhodnocováno (Koncepce boje proti extremismu pro rok 2016, 2016, s. 9).

Neméně důležitým dokumentem je Zpráva o extremismu na území České republiky. Jde o celkový souhrn všech událostí, aktivit s extremistickým podtextem. Například zpráva z roku 2015 se v kontextu pravicového extremismu vyjadřuje o oslabení vlivu Dělnické strany sociální spravedlnosti. Hlavním tématem pravicově orientovaných extremistických stran byla migrace. Zpráva je velmi komplexní a obsahuje všechny relevantní informace o extremismu v České

republice. Mimo jiné obsahuje také detailní statistiky ohledně trestné činnosti s extremistickým podtextem. Ty jsou řazeny podle krajů, podle skutků, rozebírána je také trestná činnost příslušníků armády a bezpečnostních sborů. Nechybí ani statistické údaje soudů nebo Probační a mediační služby. Skutky jsou také rozděleny podle objektu, vůči němuž je trestná činnost zaměřena. Dokument tak celkově zachycuje problematiku extremismu v České republice (Zpráva o extremismu na území České republiky v roce 2015, 2016, s. 3-12).

Výše uvedené dokumenty jednak nabízejí koncepci pro řešení extremistických projevů, jednak reflektují aktuální situaci extremismu na našem území. Tím umožňují reagovat na nové situace. Jednotlivé orgány, jejichž agendou je potlačování extremistických projevů, se tak mohou přizpůsobit, zvýšit efektivitu své práce.

4.2. Úloha policie, Bezpečnostní informační služby, antikonfliktního týmu

Existuje hned několik útvarů a úřadů, jejichž agendou je potlačování extremistických projevů. S extremisty se setkávají hned na několik úrovních. Krom fyzického kontaktu a přímé činnosti nelze opomenout ani legislativní činnost, nebo například monitorování projevů na internetu, kde nabývají na intenzitě.

Činnost policie vychází z povahy extremistické činnosti. Vzhledem k častému využívání informačních a komunikačních technologií k šíření informací s rasistickým, xenofobním a intolerantním podtextem, se i policejní orgány zaměřují na tuto komunikaci a snaží se aktivně potírat internetovou kriminalitu. Specializovaná pracoviště se zaměřují na vyhledávání, monitoring, případně blokování podobných stránek. Kromě této specializované činnosti příslušníci policie brání projevům extremistických skupin v rámci udržování veřejného pořádku, například během demonstrací, koncertů apod. Významnou aktivitou je preventivní činnost, kdy jsou široké veřejnosti předávány informace o povaze a důsledcích, které plynou z aktivit extremistických skupin, informace o činnosti

policie a také snaha předejít zbytečným konfliktům mezi většinovým obyvatelstvem a etnickou menšinou. Zároveň nesmíme zapomenout na vyšetřování trestné činnosti s extremistickým podtextem, v němž hraje policejní orgán klíčovou roli (Danics, Kamín, 2008, s. 106).

Existuje hned několik organizačních složek Policie České republiky, které se zaměřují na potlačování extremismu. Například pod Útvarem pro odhalování organizovaného zločinu existuje několik klíčových odborů – Odbor násilí, Odbor terorismu a extremismu, Odbor zločineckých struktur. Aby byla práce efektivní, musí jednotlivá pracoviště spolupracovat jednak mezi sebou a jednak s dalšími organizacemi mimo resort Ministerstva vnitra.

Policie České republiky také disponuje speciálními jednotkami, které nasazuje přímo proti extremistickým skupinám. Jedná se například o Speciální pořádkovou jednotku, jejímž úkolem je zasahovat během mimořádných situací, jako jsou zejména živelné katastrofy, demonstrace nebo agresivní chování fotbalových fanoušků na stadionech (Speciální pořádková jednotka, 2011).

Podobně specializovaným útvarem jsou antikonfliktní týmy. Úkolem členů tohoto týmu je navázat komunikaci během vyhrocených situací, jako jsou například demonstrace, fotbalové zápasy apod., a předejít tak agresivnímu chování. Jde tedy o jakýsi mezičlánek mezi ozbrojenými policisty a agresivními jedinci. Dílčími úkoly týmu je diskuze o problémových tématech, upozornění agresorů na hranici, kde již budou příslušníci policie nuceni zakročit, případně objasňování situace dalším zúčastněným osobám. Základním principem je vstřícné vystupování vůči veřejnosti, nevzbuzovat agresivitu. K tomu je přizpůsobována výstroj členů týmu a jejich počet. Klíčovou strategií je komunikace, uklidňování silných negativních emocí. Fungování antikonfliktního týmu tak pomáhá předcházet konfliktům (Vegrichtová, 2013, s. 215-218).

Významnou úlohu v potlačování extremismu sehrává Bezpečnostní informační služba. Ta plní hned několik úkolů. Především monitoruje extremistická uskupení na našem území, jejich aktivity, početnost a také spolupráci s extremisty z dalších zemí. Dále vypracovává posudky na legálně registrované skupiny a organizace,

u nichž byly zaznamenány extremistické projevy. Pozornost věnuje také extremistické hudbě, kapelám, které tuto hudbu v České republice produkují, o jejich členech a vztazích na zahraniční skupiny (Danics, Kamín, 2008, s. 106-107).

Oprávnění k těmto činnostem vyplývá z kompetencí Bezpečnostní informační služby. Extremistické aktivity mají potenciál k tomu, aby ohrozily demokratické hodnoty České republiky. Z hlediska utajovaných informací se u členů extremistických skupin objevují tendence ke spolupráci se zahraničními zpravodajskými službami (například prodávání utajených informací), což je činnost přímo ohrožující Českou republiku. V neposlední řadě jsou extremistické skupiny hodnoceny jako platformy umožňující nelegální činnost ve formě organizovaného zločinu nebo dokonce terorismu, což je opět riziko, které nelze opomíjet (Mareš, 2003, s. 534).

Činnost policie, antikonfliktního týmu a Bezpečnostní informační služby je pro potlačení extremistických projevů naprosto klíčová. Jde o subjekty, které se s extremismem v praxi setkávají nejvíce. Z povahy jejich práce lze označit jejich aktivity jako represivní. Jsou tak řešením, které následuje, pokud selhává prevence.

4.3. Prevence pravicového extremismu

Represe není jedinou možností, jak zakročit proti extremistům. Důležité je využít také možnosti prevence, ať už na úrovni státních či nestátních organizací.

Jako nestátní nezisková organizace působí například Nadace Tolerance, která usiluje o snášenlivost mezi lidmi, podporu komunikace a respektu mezi lidmi. Preventivními aktivitami, jako jsou přednášky, diskuze, působí preventivně proti nesnášenlivosti, antisemitismu a xenofobii (Nadace Tolerance).

Preventivně proti extremismu působí také Český helsinský výbor, mimo jiné například monitoringem oblasti lidských práv a jejich dodržování. Sledují také

publikační činnost médií v oblasti rasismu, diskriminace (Monitorovací a analytická činnost, 2016).

Nezisková organizace Člověk v tísni se soustřeďuje na problematiku rasových odlišností, kterou vnímá jako pozitivní věc, nikoliv jako zdroj konfliktů. Zaměřuje se na předávání informací, organizaci humanitárních akcí a další pomoci potřebným (O nás, 2016).

Velmi vhodné je různé preventivní aktivity kombinovat mezi sebou, čímž lze zvýšit jejich účinnost. Při tvorbě preventivních aktivit je třeba zohlednit metodickou a výchovně-vzdělávací rovinu preventivního působení. Vzhledem k tomu, že extremistické projevy zasahují velké skupiny lidí, je třeba i tomu přizpůsobit preventivní působení, především jeho rozsah. Preventivní činnost by tak měla zasáhnout co nejširší veřejnost. Jednou z nejúčinnějších zbraní proti extremistickým ideologiím jsou informace. Předsudky, nesprávné porozumění či těžká životní situace může v člověku probudit sympatie s myšlenkami extremistických skupin. Extremisté tak získávají podporu. V tomto ohledu je třeba předat relevantní informace, které napomohou osvětlit skutečnost a podpoří tvorbu rozumného názoru na situaci (Vegrichtová, 2013, s. 47-49).

Pokud jde o předávání informací, silnou úlohu sehrávají periodika. Nemnoho novinářů podává o extremismu informace, které uspokojivě vypovídají o realitě. Široká veřejnost si bez těchto informací může jen těžko vytvořit odpovídající názor na události, v nichž extremisté figurovali (Danics, Kamín, 2008, s. 104).

Jednu z nejzásadnějších rolí však sehrávají samotné rodiny, školy či zájmové organizace. Mohou silně zapůsobit na výchovu dítěte, na jeho morální vývoj a vztah k hodnotám. Ať už jde o prevenci nespécifickou, jejímž cílem je rozvíjet u dítěte harmonickou osobnost, nebo prevenci specifickou, jejíž absence by mohla zapříčinit výskyt konkrétního sociálně patologického jevu (Bělík, Hoferková, 2016, s. 19-22).

Ve škole působí preventivně předměty postavené na průřezových tématech. Témata se zaměřují na rozvíjení osobnosti dítěte, dovednost komunikovat,

spolupracovat, respektovat druhé spolu s jejich právy, respekt k cizím kulturám, tolerance odlišných hodnot apod. (Bělík, Hoferková, 2016, s. 80).

Kombinace těchto preventivních aktivit může být v důsledku efektivnější, než represivní opatření. Pokud bude člověk od malička veden k respektu, toleranci a spolupráci, je pravděpodobné, že bude v pozdějším věku imunní vůči jakýmkoliv projevům s rasistickým, antisemitistickým, xenofobním a intolerantním podtextem. Takové projevy totiž zásadně odporují myšlenkám, které mu byly ve škole předávány. V kombinaci s dostatečnou informovaností o činnosti extremistických skupin, existuje naděje, že budou lidé schopni o této problematice rozumně uvažovat. K úspěchu preventivních aktivit mohou přispět další faktory, například fungující legislativní systém.

4.4. Právo jako nástroj proti pravicovému extremismu

Právo můžeme chápat jako nástroj, s jehož pomocí lze ochránit demokratickou společnost před vlivem extremistických uskupení. Extremisté často útočí na základní demokratické hodnoty a zbavují jedince jeho vlastních práv. Základní metodou, jak se vůči těmto tendencím bránit je zbavit tyto skupiny vlastních práv, případně je omezit (Černý, 2008, s. 35-36).

Jednou z netvrďších sankcí tohoto typu je zrušení politické strany, což umožňuje zákon č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a politických hnutích. Důvodů pro zrušení politické strany je hned několik. Patří sem například potlačování základních lidských práv, protiústavní činnosti, snaha převzít moc nezákonnými prostředky apod. Přestože jde o zcela zásadní opatření, ne vždy je účinné či použitelné. Extremistické skupiny se často vyhýbají působení na oficiální rovině, aby se podobným sankcím vyhnuly. Pokud už dojde ke zrušení politické strany, není žádný problém zaregistrovat stranu znova pod lehce pozměněným názvem (Černý, 2005, s. 107).

Legislativa umožňuje také omezit právo na shromažďování. Toto právo je dáno Listinou základních práv a svobod a zákonem č. 84/1990 Sb., o právu shromažďovacím. Omezit toto právo je možné, pokud jsou porušována základní

lidská práva, ohrožována bezpečnost státu a narušován veřejný pořádek. Zároveň musí jít o shromáždění na veřejném místě. Podobné podmínky platí také pro omezení svobody projevu (Černý, 2005, s. 141-142).

Nesmíme zapomenout ani na postihování trestné činnosti s extremistickým podtextem. Jde o trestné činy z nenávisti, zaměřené na konkrétní etnické menšiny. Na tyto činy pamatuje zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Za takto motivované trestné činy dává možnost uložit vyšší trestní sazbu.

Účinné a efektivní postihování nelegální činnosti extremistických skupiny může zároveň působit preventivně. Nekompromisní rozhodování soudů a vysoké tresty mohou posloužit jako exemplární případy a odradit další extremisticky založené jedince, kteří o páchání podobné činnosti také uvažovali.

5. Téma extremismu ve vzdělávacích programech středních škol

Problematika extremismu je závažné téma. Studenti se s ním pravidelně setkávají v médiích, kde jsou kauzy s extremistickým podtextem velmi oblíbeným materiálem pro získání pozornosti čtenářů. Už samotné titulky, které bývají mnohdy silně emocionálně zabarvené, mohou poskytnout podnět pro vytváření předsudků a nesprávných názorů. Jejich formování může však ovlivnit mnoho dalších elementů, například vrstevníci, rodiče apod. Je proto velmi důležité, aby ve škole dostali žáci legitimní informace o problematice extremismu, dostatečné odpovědi na palčivé otázky, na jejichž základě budou schopni rozumně reagovat na podněty s touto tematikou.

5.1. Rámcové školní vzdělávací programy

Obecný rámec pro vzdělávání je tvořen rámcové vzdělávacími programy. Ty poskytují východisko pro školní vzdělávací programy, které jsou tvořeny na základních a středních školách, ale také v rámci předškolního vzdělávání. Rámcové vzdělávací programy jsou definovány zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (Rámcové vzdělávací programy, 2016).

Programy určují základní aspekty vzdělávání, jako jsou „*konkrétní cíle, formy, délku a povinný obsah vzdělávání, a to všeobecného a odborného podle zaměření daného oboru vzdělání, jeho organizační uspořádání, profesní profil, podmínky průběhu a ukončování vzdělávání a zásady pro tvorbu školních vzdělávacích programů*” (Rámcové vzdělávací programy, 2016).

Z rámcových vzdělávacích programů vycházejí školní vzdělávací programy a musí jim v jistých kritériích uvedených výše odpovídat. Je však již na konkrétní škole, v jaké bude obsah vzdělávání formě. Vydávání školního vzdělávacího programu je v kompetenci ředitele školy. Tento dokument musí být publikován na dostupném místě, aby byl přístupný veřejnosti (Rámcové vzdělávací programy, 2016).

S tématem extremismu se pracuje například v rámci občanského a společenskovedního základu, kde se pozornost věnuje obecně člověku ve společnosti. Probírají se zde mimo jiné sociální problémy a sociálně patologické chování člověka ve společnosti a způsoby, jak je společnost tímto chováním ovlivněna. Extremismus je jedním ze sociálních problémů, jemuž je také věnována pozornost. Žákům by měly být také předány informace spojené s občanstvím, politickým životem, s čímž souvisí nebezpečí politického extremismu a ideologií (Balada, 2007, s. 40).

Extremismu se lze věnovat také v rámci tzv. průřezových témat. Jedním z těchto témat je multikulturní výchova. Kromě extremismu je doporučeno zaměřit se také na s ním spojené projevy, jako je například rasismus, intolerance, xenofobie apod. (Balada, 2007, s. 74).

Zda se bude žák v problematice extremismu orientovat záleží na mnoha faktorech. V první řadě by mělo být zajištěno, že se toto téma skutečně prezentuje. Důležitý je také zájem konkrétního žáka, jeho vnímavost, vstřícnost vůči získávání nových poznatků. Samotný učitel by se měl v tomto ohledu snažit žáky zaujmout, podnítit u nich zájem o toto zásadní téma.

6. Povědomí o extremismu u žáků středních škol

Empirické šetření je zaměřeno na zkoumání povědomí žáků středních škol o problematice extremismu. Byl definován tento výzkumný problém:

- *Jaké mají žáci středních škol povědomí o problematice extremismu?*

Šetření bylo uskutečněno pomocí dotazníkové metody. Dotazník je nestandardizovaný, obsahuje uzavřené a jednu otevřenou otázku. Cílem empirického šetření je zjistit znalosti, názory, a postoje studentů středních škol na pravicový extremismus.

Dotazník obsahuje celkem 15 otázek. Před samotným výzkumem byl realizován krátký předvýzkum, kterého se účastnilo 5 respondentů. Cílem bylo ověřit srozumitelnost otázek.

Respondenti byli před vyplněním dotazníku informováni o průměrné době potřebné k vyplnění a také o skutečnosti, že zaznamenané odpovědi jsou anonymní.

6.1. Administrace dotazníku a sběr dat

Dotazník byl administrován prostřednictvím internetu, konkrétně přes sociální síť Facebook. Možnost oslovit respondenty přes tuto sociální síť umožnila získat dostatečný počet respondentů v poměrně krátkém čase. Osloveny byly skupiny, v nichž se sdružovali žáci středních škol. Dotazník se zároveň přirozeně šířil mezi jednotlivci, kteří na něj mezi sebou sdíleli odkaz (tzv. metoda snowball sampling).

6.2. Hypotézy

Byly stanoveny následující hypotézy:

- H1: Nadpoloviční většina žáků se neorientuje v problematice extremismu.
- H2: Nadpoloviční většina žáků nezná rozdíl mezi pravicovým a levicovým extremismem.

- H3: Extremismus není u nadpoloviční většiny žáků chápán jako nebezpečný jev.
- H4: Žáci maturitních oborů mají větší povědomí o problematice extremismu než žáci oborů učňovských.

První dvě hypotézy vychází z předpokladu, že obecné povědomí žáků středních škol o problematice extremismu je velmi nízké. Nejsou tak schopni identifikovat, co konkrétně se za tímto pojmem skrývá. Těžká rozlišitelnost jednotlivých skupin, prolínání myšlenkových směrů a fakt, že členové jedné subkultury mohou stát na levé i na pravé straně politického spektra, podporuje předpoklad, že žáci nebudou schopni rozlišit pravicový a levicový extremismus. První hypotéza je sycena otázkami č. 3, 4, 5, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 15, druhá hypotéza otázkami 4, 5, 15.

Na první dvě hypotézy navazuje třetí. Pokud žáci nejsou schopni orientovat se v problematice extremismu, nebudou tento jev chápat jako nebezpečný. S touto hypotézou jsou spojeny otázky č. 6, 7 a 10.

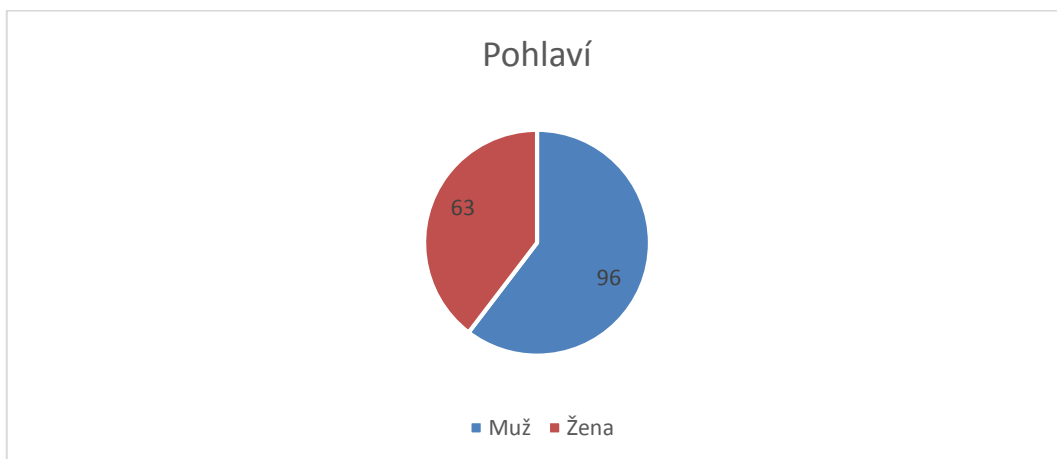
Čtvrtá hypotéza se opírá o fakt, že pro žáky maturitních oborů je stanovena vyšší hodinová dotace ve společenských vědách. Je zde proto větší pravděpodobnost, že budou s problematikou extremismu blíže seznámeni. S hypotézou jsou svázány otázky č. 3, 4, 5, 8, 9, 11, 12, 13, 14 a 15.

6.3. Výsledky empirického šetření

Administrace dotazníku probíhala od 12. 6. do 18. 6. 2017. Podařilo se oslovit celkem 159 respondentů.

Otázka č. 1.: Pohlaví

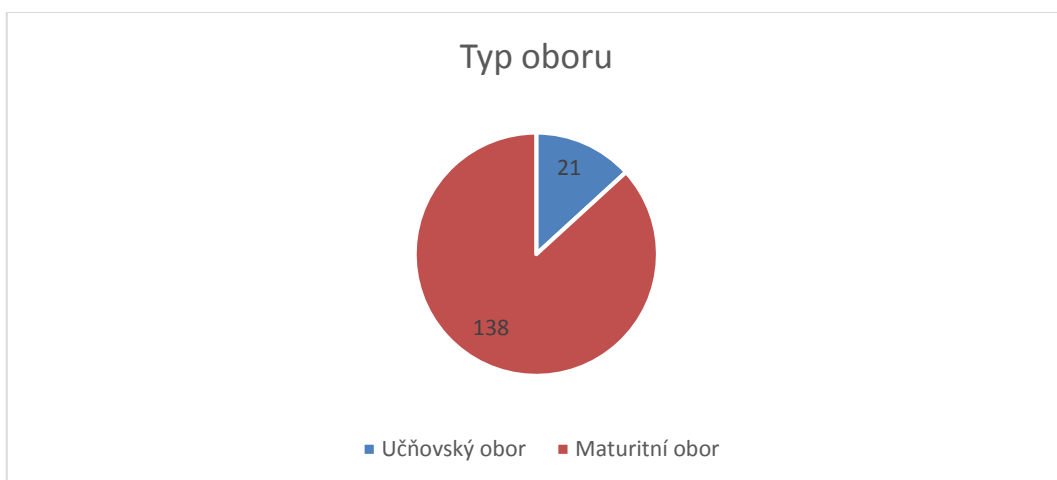
Výzkumného šetření se zúčastnilo 96 mužů (60 %) a 63 žen (40 %).

Graf 1: Pohlaví

Otázka č. 2: Typ studovaného oboru

Z celkové počtu 159 respondentů studovalo 138 žáků maturitní obor (87 %) a 21 žáků obor učňovský (13 %).

Graf 2: Typ oboru

Otázka č. 3: Jak byste charakterizoval/a pojem extremismus?

Třetí otázka zkoumá, jaké mají žáci povědomí o extremismu a zda jsou schopni tento pojem definovat. Stejně jako u všech následujících otázek bylo možné zvolit pouze jednu odpověď a pouze jedna odpověď byla správná. Na tuto otázku odpovědělo správně celkem 46 respondentů (29 %), kteří jako odpověď zvolili *vyhraněné postoje vybočující z ústavních, zákonných norem, které se projevují netolerancí a útokem proti základním demokratickým principům*, což je jedna z mnoha definic extremismu. Zbýlých 71 % respondentů označilo jiné odpovědi, které nejsou správné. Z výsledků je patrné, že pouze necelá třetina oslovených žáků je schopná správně definovat pojem extremismus.

Pokud jde o rozdíl mezi žáky maturitních a učňovských oborů, správně odpovědělo 42 žáků oborů maturitních (30 % z celkového počtu žáků maturitních oborů) a 4 žáci oborů učňovských (19 % z celkového počtu žáků učňovských oborů). Rozdíl mezi obory je zanedbatelný.

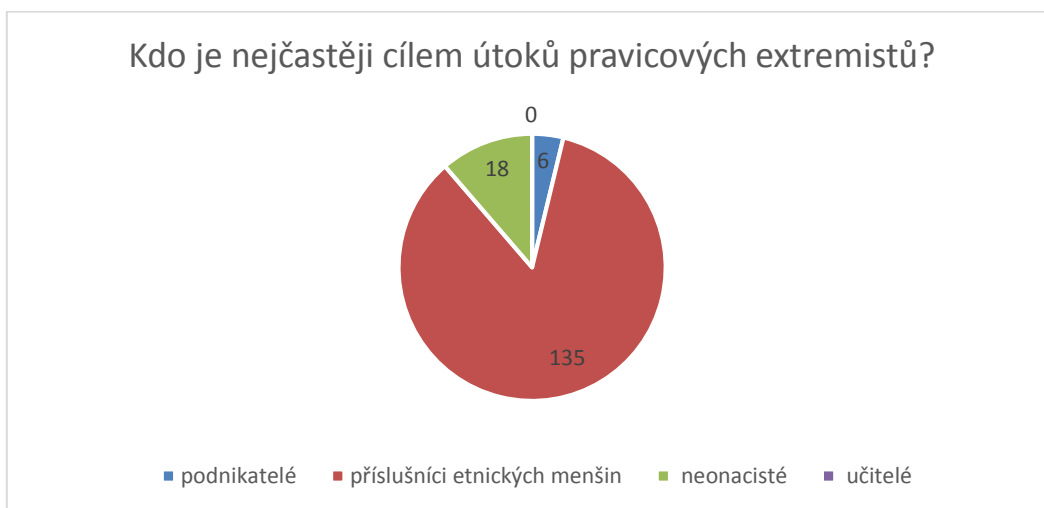
Graf 3: Charakteristika pojmu extremismus

Otázka č. 4. Kdo je nejčastěji cílem útoků pravicových extremistů?

Ve čtvrté otázce existovala také pouze jedna správná odpověď. Celkem 135 respondentů (85 %) odpovědělo na otázku správně, když odpověděli, že nejčastějším cílem pravicových extremistů jsou *příslušníci etnických menšin*.

Na tuto otázku odpovědělo správně 124 žáků maturitních oborů (90 %) a 11 žáků oborů učňovských (52 %). Zde se již objevuje rozdíl mezi obory. Žáci maturitních oborů byli o 40 % úspěšnější než žáci oborů učňovských.

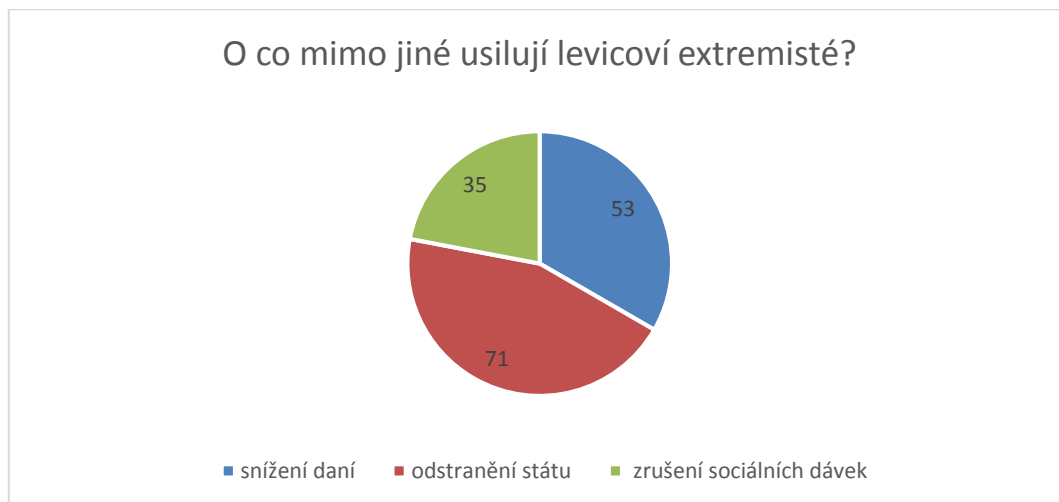

Graf 4: Nejčastější cíl útoků pravicových extremistů

Otázka č. 5: O co mimo jiné usilují levicoví extremisté?

V páté otázce bylo zjišťováno, zda si žáci uvědomují rozdíl mezi pravicovým a levicovým extremismem, odlišnosti v motivaci jejich příslušníků. Jako správná zde byla odpověď *odstranění státu*. Tuto odpověď označilo celkem 71 respondentů, tedy 45 %. Výsledky napovídají, že žáci mohou mít problém v orientaci mezi pravicovým a levicovým extremismem.

Správně odpovědělo celkem 66 žáků maturitních oborů (48 %) a 5 žáků oborů učňovských (24 %). Stejně jako v předchozí otázce, i zde jsou žáci maturitních oborů úspěšnější při výběru správné odpovědi.

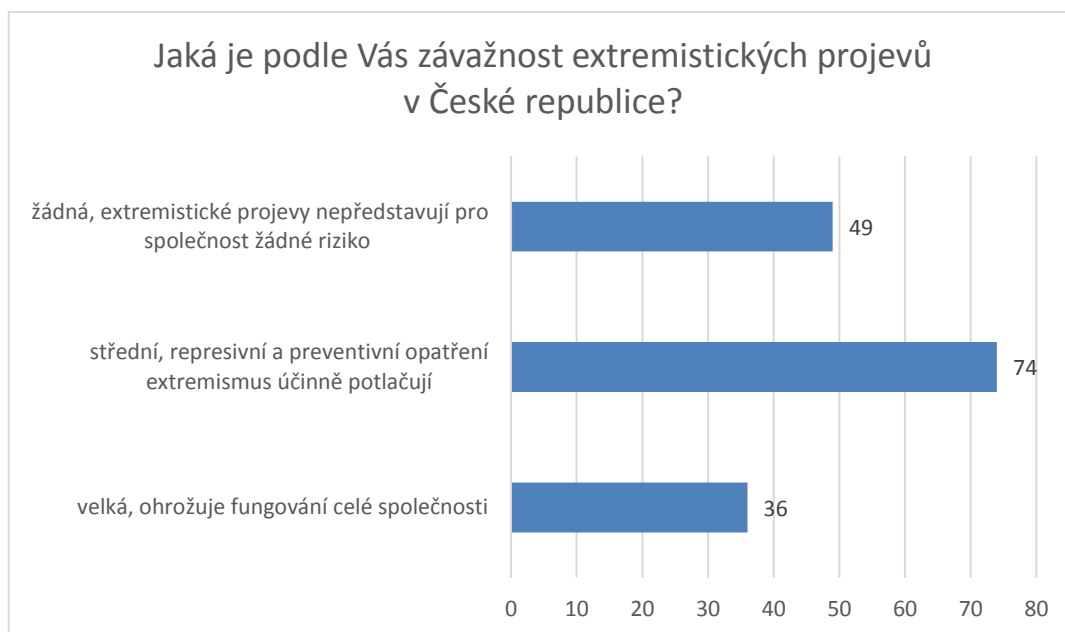

Graf 5: Levicoví extremisté

Otázka č. 6. Jaká je podle Vás závažnost extremistických projevů v České republice?

Šestá otázka zjišťuje, jak vnímají respondenti závažnost extremistických projevů. 36 respondentů (23 %) uvedlo, že závažnost je *velká, ohrožuje fungování celé společnosti*, 49 (31 %) naopak uvedlo, že *není žádná, extremistické projevy nepředstavují pro společnost žádné riziko*. Pro odpověď *střední, represivní a preventivní opatření extremismus účinně potlačují*, se rozhodlo 74 respondentů (47 %).

Celkem 31 žáků maturitních oborů (23 %) ohodnotilo závažnost jako velkou, 65 jako střední (47 %) a 42 jako žádnou (30 %). U žáků učňovských oborů vnímá závažnost extremistických projevů jako velkou 5 žáků (24 %), střední 9 žáků (42 %) a žádnou 7 žáků (33 %). V otázce posuzování závažnosti jsou výsledky téměř totožné, nezávisle na typu oboru.

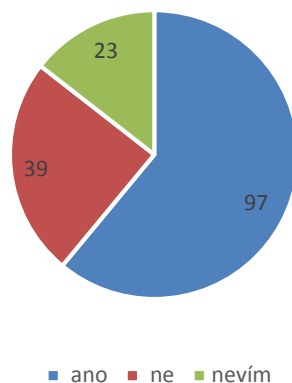
Graf 6: Závažnost extremistických projevů

Otázka č. 7: Vykazuje podle Vás chování některých návštěvníků fotbalových utkání nebezpečné projevy extremismu?

Sedmá otázka zkoumá, zda respondenti pozorují v chování účastníků fotbalových utkání nebezpečné projevy extremismu. Celkem 97 respondentů (61 %) odpovědělo, že *ano*, 39 zvolilo odpověď *ne* (25 %), 23 odpověď *nevím* (15 %). Nadpoloviční většina žáků tedy na fotbalových stadionech vnímá známky extremismu.

Žáci maturitních oborů pozorují znaky extremismu v 87 případech (63 %), 32 žáků znaky nepozoruje (23 %) a 19 žáků označilo odpověď *nevím* (14 %). Celkem 10 žáků učňovských oborů (48 %) vidí na fotbalových stadionech chování se znaky extremismu, 7 žáků nikoli (33 %) a 4 žáci označili odpověď *nevím* (19 %). Také v této otázce se žáci maturitních oborů převážně shodují s žáky oborů učňovských.

Vyказuje podle Vás chování některých návštěvníků fotbalových utkání nebezpečné projevy extremismu?

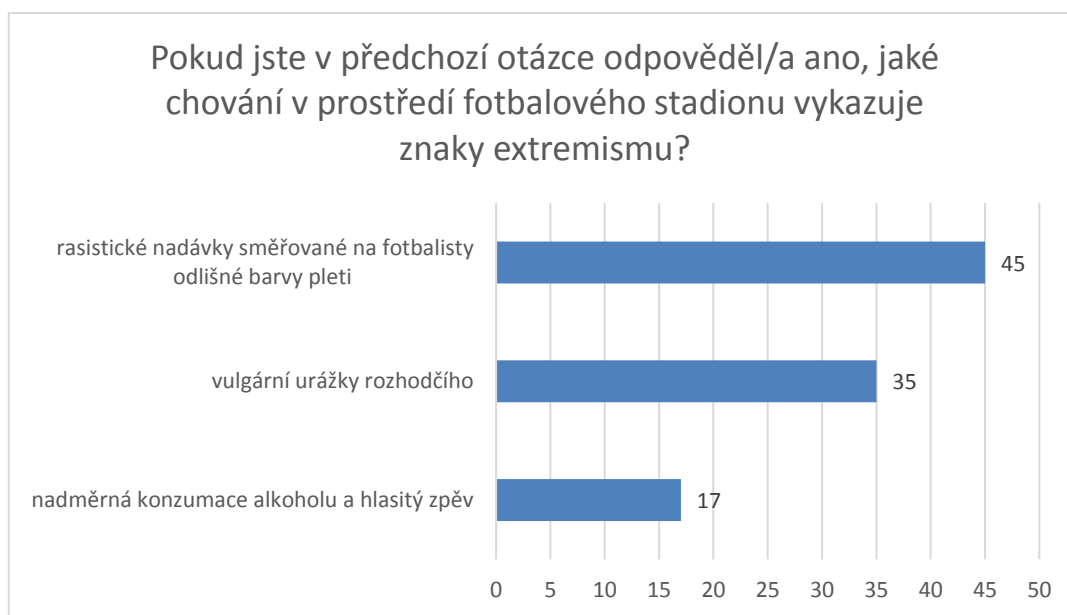
Graf 7: Fotbal a extremismus

Otázka č. 8: Pokud jste v předchozí otázce odpověděl/a ano, jaké chování v prostředí fotbalového stadionu vykazuje znaky extremismu?

Další otázka navazuje na otázku předchozí. Zjišťuje, jestli jsou respondenti schopni správně identifikovat znaky extremismu. Ty vidí 45 respondentů (47 %) v *rasistických nadávkách směřovaných na fotbalisty odlišné barvy pleti* (správná odpověď), 35 respondentů (36 %) ve *vulgárních urážkách rozhodčího* a 17 respondentů (18 %) v *nadměrné konzumaci alkoholu a hlasitém zpěvu*. Výsledky naznačují, že v identifikaci chování se znaky extremismu mohou mít žáci problém, pouze polovina žáků odpověděla správně.

Žáci maturitních oborů vidí znaky extremismu v *rasistických nadávkách směřovaných na fotbalisty odlišné barvy pleti* ve 43 případech (50 %), 29 respondentů (40 %) ve *vulgárních urážkách rozhodčího* a 12 respondentů (14 %) v *nadměrné konzumaci alkoholu a hlasitém zpěvu*. Žáci učňovských oborů se ve 2 případech (20 %) rozhodli pro *rasistické nadávky směřované na fotbalisty odlišné barvy pleti*, ve 3 případech (30 %) pro *vulgární urážky rozhodčího* a v 5 případech (50 %) pro *nadměrnou konzumaci alkoholu*. Ve schopnosti

identifikovat chování se znaky extremismu je patrný rozdíl, rozlišovací schopnost je u žáků maturitních oborů vyšší.

Graf 8: Znaky extremismu na fotbalovém stadionu

Otázka č. 9.: Lze neonacismus označit jako extremistickou ideologii?

V deváté otázce byly zjišťovány znalosti respondentů v problematice extremismu. Neonacismus lze s jistotou označit jako extremistickou ideologii. Správně odpovědělo celkem 110 respondentů (69 %).

Celkem 103 žáků (75 %) maturitních oborů odpovědělo správně, u oborů učňovských zvolilo správnou odpověď 7 žáků (33 %). Zde se již rozdíl mezi typem oboru zvětšuje.

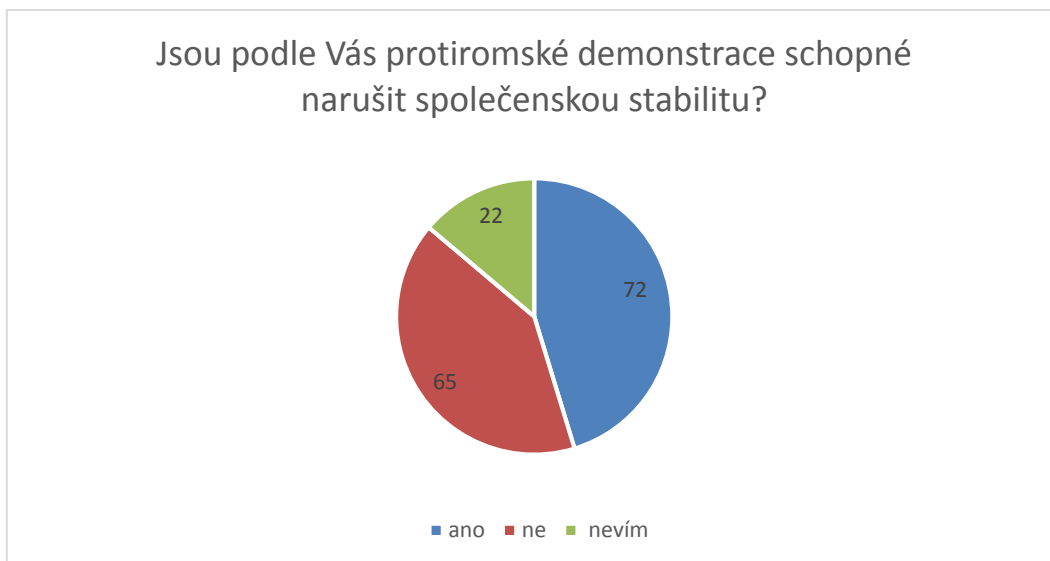

Graf 9: Neonacismus

Otázka č. 10: Jsou podle Vás protiromské demonstrace schopné narušit společenskou stabilitu?

Následující otázka zjišťuje postoj a vnímání protiromských demonstrací v souvislosti se stabilitou společnosti. Celkem 72 žáků (45 %) odpovědělo, že protiromské demonstrace jsou schopné ji narušit, 65 žáků (41 %) odpovědělo, že nikoliv. Odpověď *nevím* označilo 22 žáků (14 %).

Žáci maturitních oborů označili odpověď ano v 61 případech (44 %), odpověď ne v 60 případech (44 %) a odpověď nevím v 17 případech (12 %). Odpověď ano zvolilo celkem 11 žáků (52 %) učňovských oborů, 5 žáků (24 %) zvolilo odpověď ne a 5 žáků (24 %) odpověď nevím. Výsledky naznačují, že žáci maturitních oborů mají názory ohledně této problematiky ujasněné, více o tématu přemýšlejí.

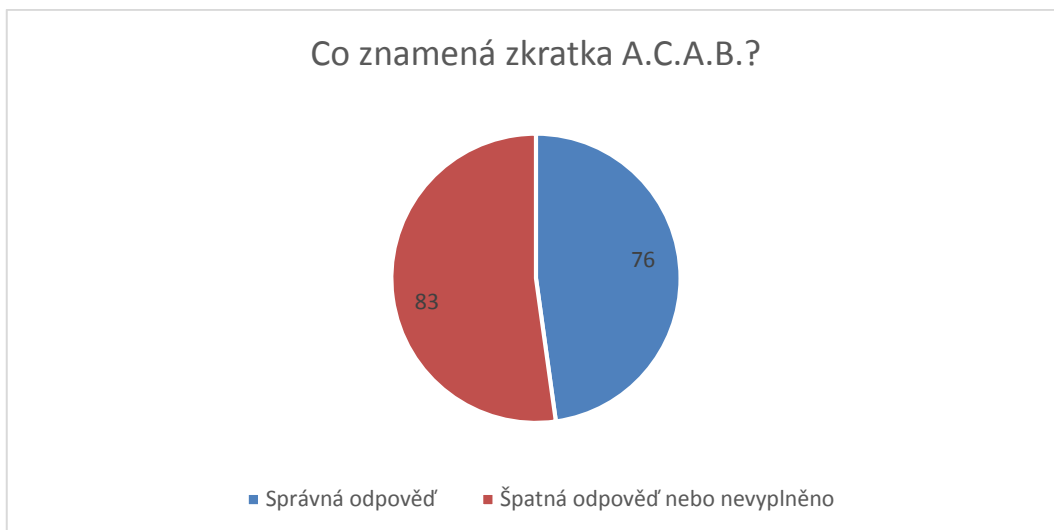
Graf 10: Protiromské demonstrace

Otázka č. 11: Co znamená zkratka A.C.A.B.?

Jedenáctá otázka mapuje povědomí respondentů o problematice extremismu. Zkratka A.C.A.B. označuje výraz *All Cops Are Bastards*, který extremisté často používají k vyjádření nesympatií vůči policistům.

Správně tento pojem identifikovalo celkem 76 žáků (48 %), špatně nebo bez odpovědi zanechalo otázku celkem 83 respondentů (52 %). Pouze necelá polovina žáků byla schopná odpovědět na tuto otázku. Jelikož jde o poměrně známé heslo, mohou výsledky naznačovat nedostatečný rozhled v problematice.

Žáci maturitních oborů odpověděli správně v 70 případech (50 %), žáci učňovských oborů v 6 případech (29 %). Zde jsou již rozdíly ve správných odpovědích markantní. Žáci maturitních oborů se v problematice pravděpodobně orientují lépe.

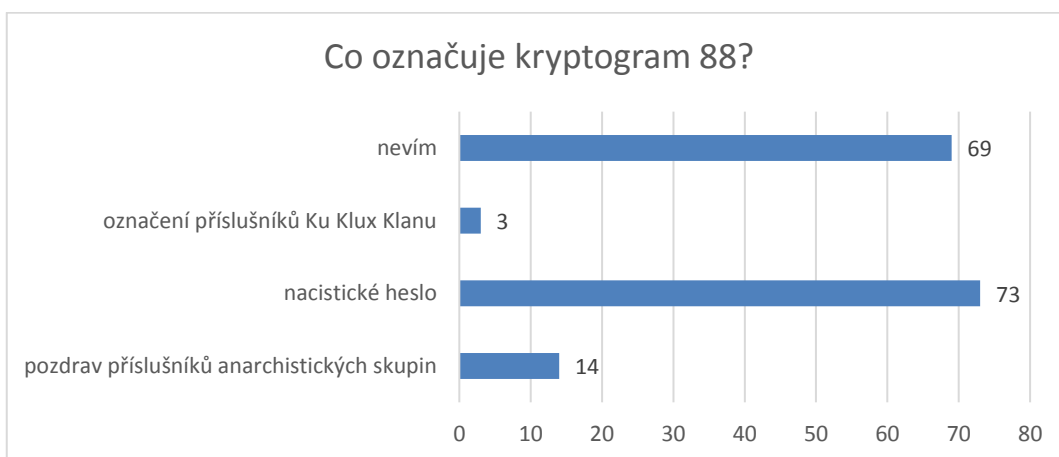

Graf 11: A.C.A.B.

Otázka č. 12: Co označuje kryptogram 88?

Také dvanáctá otázka testuje znalosti respondentů. Kryptogram 88 označuje písmena HH, která jsou počátečními písmeny nacistického pozdravu.

Na tuto otázku odpovědělo správně celkem 73 respondentů (45 %), z toho 66 žáků maturitních oborů (47 %) a 7 žáků učňovských oborů (33 %). Typově je otázka podobná otázce předchozí, také výsledky jsou téměř stejné.

Graf 12: Kryptogram 88

Otázka č. 13: Která kapela byla známá svými písněmi s extremistickou tematikou?

I třináctá otázka zkoumá znalosti respondentů. Písněmi s extremistickou tematikou se proslavila skupina Orlík.

Správně odpovědělo celkem 73 respondentů (46 %), z čehož 69 odpovědí (50 %) patřilo žákům maturitních oborů a 4 odpovědi (19 %) žákům oborů učňovských. Také zde jsou výsledky žáků maturitních oborů jednoznačně lepší.

Graf 13: Extremistická kapela

Otázka č. 14: Který z následujících obrázků nereprezentuje extremistickou skupinu?

V této otázce měli respondenti označit obrázek, který nereprezentuje extremistickou skupinu. Symbol č. 3 reprezentuje hnutí Národní odpor, symbol č. 1 Dělnickou stranu. Obrázek se psem žádné extremistické straně nepatří, reprezentuje tudíž o správnou odpověď.

Na tuto otázku odpovědělo správně celkem 42 respondentů (26 %), z toho 36 odpovědí patřilo žákům maturitních oborů (26 %) a 6 odpovědí žákům oborů

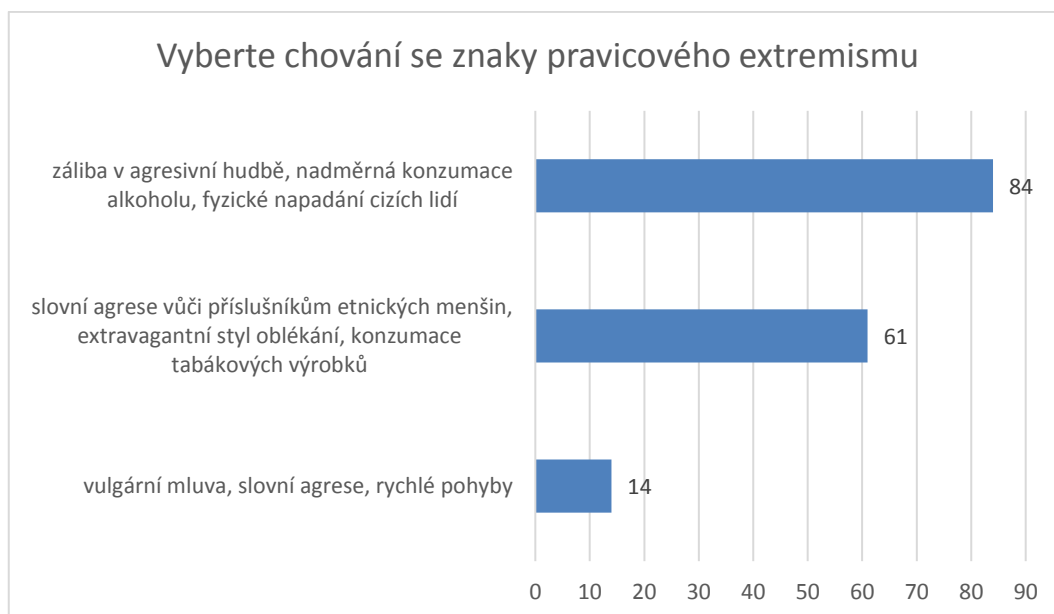
učňovských (29 %). Z výsledků lze usoudit, že žákům dělá problém orientace v symbolech extremistických skupin, nehledě na typ oboru.

Graf 14: Symboly extremistických skupin

Otázka č. 15: Vyberte chování se znaky pravicového extremismu

V poslední otázce měli respondenti za úkol vybrat chování, které nese znaky pravicového extremismu. Správnou odpověď reprezentovalo chování, v němž se objevovala *slovní agrese vůči příslušníkům etnických menšin, extravagantní styl oblékání, konzumace tabákových výrobků*. Správně v této otázce odpovědělo celkem 61 respondentů (38 %), z toho 58 žáků maturitních oborů (42 %) a 3 žáci oborů učňovských (14 %). Výsledky napovídají, že žáci s velkými obtížemi rozlišují mezi pravicovým a levicovým extremismem. U žáků učňovských oborů je navíc tato rozlišovací schopnost daleko horší než u žáků oborů maturitních.

Graf 15: Chování se znaky pravicového extremismu

6.4. Verifikace hypotéz

Hypotéza H1: *Nadpoloviční většina žáků se neorientuje v problematice extremismu.* Tato hypotéza se vztahovala k otázkám č. 3, 4, 5, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 15. Pokud sečteme procentuální vyjádření správných odpovědí každé z těchto otázek, získáme číslo 478. Toto číslo vydělíme počtem otázek, které se vztahovaly k této hypotéze (celkem 10), načež získáme aritmetický průměr správných odpovědí. Hodnota aritmetického průměru dosahuje 47,8 %. Jde o podprůměrnou hodnotu. První hypotéza byla potvrzena.

Hypotéza H2: *Nadpoloviční většina žáků nezná rozdíl mezi pravicovým a levicovým extremismem.* Hypotéza je vázána na otázky 4, 5 a 15. Aritmetický průměr správných odpovědí dosahuje hodnoty 56 %. Druhá hypotéza nebyla potvrzena.

Hypotéza H3: *Extremismus není u nadpoloviční většiny žáků chápán jako nebezpečný jev.* Hypotéza se vztahovala k otázkám č. 6, 7 a 10. Aritmetický průměr odpovědí, které vyjadřovaly nebezpečnost extremismu, dosahuje hodnoty 54 %. Třetí hypotéza nebyla potvrzena.

Hypotéza H4: *Žáci maturitních oborů mají větší povědomí o problematice extremismu než žáci oborů učňovských.* Hypotéza se vztahovala k otázkám č. 3, 4, 5, 8, 9, 11, 12, 13, 14 a 15. Aritmetický průměr správných odpovědí u žáků maturitních oborů dosáhl hodnoty 50,8 %, u žáků učňovských oborů hodnoty 27,2 %. Čtvrtá hypotéza byla potvrzena.

6.5.Diskuse

Cílem empirického šetření je zjistit znalosti názory, a postoje studentů středních škol na pravicový extremismus. Výzkumného šetření se zúčastnilo celkem 159 respondentů, z čehož bylo 60 % mužů a 40 % žen. Zastoupení mužů a žen je tedy vyrovnané. Většinu respondentů tvoří žáci maturitních oborů, konkrétně 87 %. Zbývajících 13 % jsou žáci oborů učňovských.

Z výsledků je patrné, že povědomí žáků o problematice extremismu není dostatečné. Ve třetí otázce dokázalo pojem definovat pouze 29 % respondentů, určit nejčastější cíl útoku pravicových extremistů zvládlo 85 % žáků, definovat jeden z cílů levicových extremistů zvládlo 45 % žáků, 47 % pak správně identifikovalo chování na fotbalových stadionech vykazující znaky extremismu. Neonacismus označilo za extremistickou ideologii 69 % respondentů, avšak zkratky A.C.A.B. a kryptogram 88 zvládla definovat pouze malá část z nich (48 % a 45 %). Respondenti nebyli schopni určit hudební skupinu, která se proslavila extremistickými texty (46 %), nedokázali vyřadit symboly extremistických stran (pouze 26 % správných odpovědí) a nedokázali určit chování typické pro pravicový extremismus (38 % správných odpovědí.). Aritmetický průměr správných odpovědí dosáhl hodnoty 47,8 %.

Předpoklad, že pokud se žáci neorientují v problematice extremismu, nebudou ani schopni rozlišit mezi pravicovým a levicovým extremismem, se nepotvrdil. Respondenti správně definovali nejčastější cíl útoků pravicových extremistů (85 % správných odpovědí), v další otázce už však byly výsledky slabší, jen 45 % respondentů správně odhadlo motivaci levicových extremistů a pouze 38 % respondentů správně určilo chování se znaky pravicového extremismu.

Aritmetický průměr správných odpovědí je 56 %. Hypotéza se sice nepotvrdila, je však nutné poukázat na fakt, že ve dvou ze tří otázek byly výsledky respondentů podprůměrné.

Šetření se zaměřovalo také na zkoumání toho, zda žáci vnímají extremismus jako závažný jev. Celých 70 % respondentů uvedlo, že extremistické projevy vnímají jako středně až velmi závažné, pouze 31 % respondentů si myslí, že závažné nejsou. 45 % respondentů je přesvědčeno, že protiromské demonstrace jsou natolik závažné, že dokážou ohrozit stabilitu společnosti. Respondenti zároveň v 61 % vidí nebezpečné projevy extremismu také v chování návštěvníků fotbalových utkání. Hypotéza se v tomto případě nepotvrdila. Zdá se, že přestože žáci nemají dostatečný přehled v problematice extremismu, uvědomují si jeho závažnost.

Dotazník zkoumal také rozdíl v odpovědích žáků maturitních oborů a oborů učňovských. V otázkách, v níž byl testován názor či postoj, byly výsledky mezi rozdílnými obory srovnatelné. Rozdílly se však objevovaly v otázkách zaměřených na orientaci v problematice, kde téměř ve všech případech doložili žáci maturitních oborů lepší znalosti, v některých otázkách byly rozdíly skutečně propastné. Aritmetický průměr správných odpovědí u žáků maturitních oborů dosáhl hodnoty 50,8 %, u žáků učňovských oborů hodnoty 27,2 %. Je však třeba vzít v potaz rozdíl v počtu respondentů v těchto dvou skupinách. Celkem 138 respondentů (87 %) byli žáci maturitních oborů, pouze 21 žáků (13 %) pak patřilo do oborů učňovských. Více žáků učňovských oborů se bohužel nepodařilo oslovit. Nelze vyloučit, že by se výsledky s vyšším počtem respondentů této skupině lišily.

Z výzkumu je patrné, že povědomí žáků středních škol o problematice extremismu je nedostačující. Žáci mají problém již s definicí samotného pojmu extremismus, s čímž se pojí další neschopnost správně definovat chování, které nese znaky extremismu, určit rozdíly mezi levicovým a pravicovým extremismem nebo rozpoznat symboliku konkrétních hnutí. Žáci obecně vnímají extremismus jako závažný společenský jev, nedá se však říct, že mu rozumějí. V dalších

výzkumech je potřeba na dostatečně reprezentativním vzorku ověřit hypotézu o rozdílu v povědomí o extremismu, mezi žáky maturitních oborů a žáky oborů učňovských.

Závěr

Bakalářská práce se zabývala tématem pravicového extremismu. Cílem práce bylo dostatečně popsat téma pravicového extremismu, nastínit jeho rizika, možnosti prevence.

V úvodní části byl definován pojem extremismus, zároveň byl rozdělen do jednotlivých kategorií. Pojem extremismus byl také definován v kontextu sociálně patologických jevů. Byl také nastíněn rozdíl mezi extremismem a radikalismem.

Následující část se již věnovala konkrétně pravicovému extremismu. Definovány byly jeho formy, zmíněna byla také protiprávní činnosti s extremistickým podtextem a způsoby propagování extremistických myšlenek konkrétních extremistických skupin.

Dále byla pozornost věnována vybraným extremistickým skupinám z pravicového spektra, konkrétně skupinám skinheads, hooligans, ale také politickým a zájmovým skupinám.

Práce se zaměřovala také na boj proti extremismu. Zmíněna byla koncepce boje proti extremismu, úloha bezpečnostních složek a možnosti postihovat tento problém na legislativní úrovni.

Důležitá je kapitola zkoumající, jak je tematika extremismu včleněna do výuky na středních školách. Pozornost se zaměřovala především na rámcové a školní vzdělávací programy.

V rámci empirického šetření bylo zkoumáno povědomí žáků středních škol o problematice extremismu. Cílem empirického šetření bylo zjistit za pomoci dotazníkové metody znalosti názory a postoje studentů středních škol na pravicový extremismus.

Práce by mohla zlepšit povědomí o problematice extremismu a zároveň upozornit na nedostatečnou orientaci žáků středních škol v tomto tématu. Výsledky ukazují, že povědomí žáků o pravicovém extremismu je nedostatečné. Přestože chápou

extremismus jako závažný problém ohrožující stabilitu společnosti, nejsou schopni problém definovat, neumí identifikovat chování nesoucí znaky extremismu. Tato skutečnost je velmi zásadní, protože rozhled v tématu je podmínkou pro adekvátní rozhodování v každodenních situacích, pro schopnost kriticky posoudit situace, myšlenky, názory související s touto problematikou.

Literatura a další zdroje

BALADA, Jan. *Rámcový vzdělávací program pro gymnázia: RVP G*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007. ISBN 978-80-87000-11-3.

BĚLÍK, Václav a Stanislava HOFERKOVÁ. *Prevence rizikového chování ve školním prostředí: pro studenty pomáhajících oborů*. Brno: Tribun EU, 2016. ISBN 978-80-263-1015-0.

Co je extremismus. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2010 [cit. 2016-07-12]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/co-je-extremismus.aspx>

ČERNÝ, Petr. *Politický extremismus a právo*. Praha: Eurolex Bohemia, 2005, 207 s. ISBN 80-86861-86-4.

ČERNÝ, Petr. *Právní ochrana před extremismem*. V Praze: C.H. Beck, 2008. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-053-9.

DANICS, Štefan a Tomáš KAMÍN. *Extremismus, rasismus a antisemitismus*. 2., rozš. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2008. ISBN 978-80-7251-286-7.

DAVID, Roman. *Ústava České republiky: Listina základních práv a svobod: úplné znění doplněné poznámkami, úvodem do problematiky a výběrem ze soudních případů*. 4., aktualiz., přeprac. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2005. ISBN 80-7182-200-0.

FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Sociální patologie: analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. Praha: Grada, 2009. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2781-3.

GOODRICK-CLARKE, Nicholas. *Černé slunce: árijské kultury, esoterický neonacismus a politika identity*. Praha: Eminent, 2006. Tajné dějiny světa. ISBN 80-7281-281-5.

CHARVÁT, Jan. *Současný politický extremismus a radikalismus*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-098-6.

CHMELÍK, Jan. *Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty*. Praha: Linde, 2001. ISBN 80-7201-265-7.

CHMELÍK, Jan. *Symbolika v extremistických hnutích*. Praha. 1999.

KALAMÁR, Štěpán. *Terminologie a symbolika užívaná soudobou extremistickou scénou*. Ostrava: KeyPublishing, 2011. Monografie (KeyPublishing). ISBN 978-80-7418-103-0.

KASAL, Josef. *Extremismus. CHCI POMÁHAT BEZ ROZDÍLU ANEB JAK NA SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÉ JEVY*. Benepal, a. s. 2012. CZ.1.07/3.2.13/01.0036

KASAL, Josef. *Násilí na stadionech jako odraz kultury*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2013. ISBN 978-80-7435-362-8.

KOTLÁN, Pavel. *Demokracie ve stínu: extremismus, terorismus, fašismus, komunismus*. Ostrava: Institut vzdělávání Sokrates, 2003. ISBN 80-86572-07-2.

Logo Dělnické strany. *Wikipedia.cz* [online]. [cit. 15.6.2017]. Dostupný na WWW:

https://cs.wikipedia.org/wiki/D%C4%9Blnick%C3%A1_strana#/media/File:D%C4%9Blnick%C3%A1_strana_logo.png

Logo Národního odporu. *Twimg.com* [online]. [cit. 15.6.2017]. Dostupný na WWW: https://pbs.twimg.com/profile_images/2058190506/logo_so.png

Logo pitbula. *Logonoid.com* [online]. [cit. 15.6.2017]. Dostupný na WWW: <http://logonoid.com/images/pitbull-logo.png>

LEBEDA, David. *Úvod do problematiky extremismu: příručka pro pedagogy*. Praha: WoltersKluwer Česká republika, 2013. ISBN 978-80-7478-394-4.

MAREŠ, Miroslav, Ivo SVOBODA a Eduard STEHLÍK. *Extremismus jako bezpečnostní hrozba*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky, Odbor komunikace a propagace (OKP), 2011. ISBN 978-80-7278-568-1.

MAREŠ, Miroslav. *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR*. Brno: Barrister&Principal, 2003. ISBN 80-86598-45-4.

Monitorovací a analytická činnost. *Český helsinský výbor* [online]. 2016 [cit. 2016-07-12]. Dostupné z: <http://www.helcom.cz/cs/co-delame/monitorovaci-a-analyticka-cinnost/>

Koncepce boje proti extremismu pro rok 2016. *Ministerstvo vnitra, Odbor bezpečnostní politiky a prevence kriminality*[online]. 2016 [cit. 2016-07-21]. Dostupné z:
[file:///D:/Downloads/KONCEPCE_BOJE_PROTI_EXTREMISMU_PRO_ROK_2016%20\(1\).pdf](file:///D:/Downloads/KONCEPCE_BOJE_PROTI_EXTREMISMU_PRO_ROK_2016%20(1).pdf)

Nadace Tolerance [online]. [cit. 2016-07-12]. Dostupné z: <http://zpravodajstvi.ecn.cz/tolerance/>

O nás. *Člověk v tísní* [online]. 2016 [cit. 2016-07-12]. Dostupné z:
<https://www.clovekvtsni.cz/cs/o-nas>

O'SULLIVAN, Noël. *Fašismus*. 2. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2002. Politika a společnost. ISBN 80-7325-001-2.

Rámcově vzdělávací programy. In: *Národní ústav pro vzdělávání* [online]. 2016 [cit. 2017-06-01]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/rvp>

SMOLÍK, Josef. *Národní strana v kontextu krajní pravice: 2003-2012*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2013. Politologická řada. ISBN 978-80-7325-307-3.

SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2907-7.

Speciální pořádková jednotka. *Policie České republiky* [online]. 2011 [cit. 2016-07-21]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/specialni-poradkova-jednotka.aspx>

ŠAFRÁNKOVÁ PAVLÍČKOVÁ, Lenka (ed.). *Pochody z nenávisti: rasismus, pravicový extrémismus a média*. Brno: Nesehnutí, 2014. ISBN 978-80-87217-12-2.

ŠVARCOVÁ, Eva. *Vybrané kapitoly z etopedie a sociální patologie: učební text*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2009. ISBN 978-80-7041-959-5.

ŠVEŘEPA, M. Hooligans a sociální prevence. In: *Sociální politika*, číslo 6/2002. In: *Éthum*, číslo 43/2005

Úvod do sociálnejpatológie. BLAHOSLAV, Kraus a Hroncová JOLANA. In: *Sociální patologie*. Hradec králové: Gaudeamus, 2007, s. 9-13. ISBN 978-80-7041-896-3.

VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Extremismus a společnost*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-427-5.

VEJVODOVÁ, Petra. Neonacismus. In: BASTL, Martin. *Krajní pravice a krajní levice*. Praha: Grada, 2011, s. 139-195. ISBN 978-80-247-3797-3.

Velký sociologický slovník. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-164-1.

Nadace Tolerance [online]. [cit. 2016-07-12]. Dostupné z: <http://zpravodajstvi.ecn.cz/tolerance/>

Zlepšete komunikaci s fanoušky, radí Smolík. *Hospodářské noviny*[online]. 2005[cit. 2016-07-21]. Dostupné z:<http://archiv.ihned.cz/c1-17035610-zlepsete-komunikaci-s-fanousky-radi-smolik>

Seznam grafů

Graf 1: Pohlaví.....	44
Graf 2: Typ oboru	44
Graf 3: Charakteristika pojmu extremismus	45
Graf 4: Nejčastější cíl útoků pravicových extremistů.....	46
Graf 5: Levicovní extremisté	47
Graf 6: Závažnost extremistických projevů.....	48
Graf 7: Fotbal a extremismus.....	49
Graf 8: Znaky extremismu na fotbalovém stadionu	50
Graf 9: Neonacismus	51
Graf 10: Protiromské demonstrace	52
Graf 11: A.C.A.B.....	53
Graf 12: Kryptogram 88	53
Graf 13: Extremistická kapela	54
Graf 14: Symboly extremistických skupin	55
Graf 15: Chování se znaky pravicového extremismu	56

Přílohy

Příloha A: Dotazník

Povědomí o problematice extremismu u studentů středních škol

Vyplnění formuláře zabere přibližně 3 minuty. Dotazník je anonymní.

Otázka č. 1: Pohlaví:

- muž
- žena

Otázka č. 2: Typ studovaného oboru:

- maturitní obor
- učňovský obor

Otázka č. 3: Jak byste charakterizoval/a pojem extremismus? Vyberte jednu možnost:

- fyzické napadení člověka pro jeho odlišnou etnicitu, národnost, náboženské vyznání
- chování, jehož záměrem je ublížit, ohrozit nebo zastrášovat jiného člověka, případně celou skupinu lidí
- vyhraněné postoje vybočující z ústavních, zákonných norem, které se projevují netolerancí a útokem proti základním demokratickým principům
- poškozování a ničení veřejného i soukromého majetku či podobných statků, které nepřinášejí pachateli žádné materiální obohacení

Otázka č. 4.: Kdo je nejčastěji cílem útoků pravicových extremistů? Vyberte jednu možnost:

- podnikatelé
- příslušníci etnických menšin
- neonacisté
- učitelé

Otázka č. 5.: O co mimo jiné usilují levicoví extremisté? Vyberte jednu možnost:

- snížení daní
- odstranění státu
- zrušení sociálních dávek

Otázka č. 6.: Jaká je podle Vás závažnost extremistických projevů v České republice?

Vyberte jednu možnost:

- velká, ohrožuje fungování celé společnosti
- střední, represivní a preventivní opatření extremismus účinně potlačují
- žádná, extremistické projevy nepředstavují pro společnost žádné riziko

Otázka č. 7.: Vykazuje podle Vás chování některých návštěvníků fotbalových utkání nebezpečné projevy extremismu?

- ano
- ne
- nevím

Otázka č. 8.: Pokud jste v předchozí otázce odpověděl/a ano, jaké chování v prostředí fotbalového stadionu vykazuje znaky extremismu?

- nadměrná konzumace alkoholu a hlasitý zpěv
- vulgární urážky rozhodčího

- rasistické nadávky směřované na fotbalisty odlišné barvy pleti

Otázka č. 9.: Lze neonacismus označit jako extremistickou ideologii?

- ano
- ne
- nevím

Otázka č. 10. Jsou podle Vás protiromské demonstrace schopné narušit společenskou stabilitu?

- ano
- ne
- nevím

Otázka č. 11. Co znamená zkratka A.C.A.B.? Napište:

.....

Otázka č. 12. Co označuje kryptogram 88?

- pozdrav příslušníků anarchistických skupin
- nacistické heslo
- označení příslušníků Ku Klux Klanu
- nevím

Otázka č. 13. Která kapela byla známá svými písněmi s extremistickou tematikou?

- Kabát
- Orlík

- Wanastowi Vjegy
- nevím

Otázka č. 14. Který z následujících obrázků nereprezentuje extremistickou skupinu?

- nevím

Otázka č. 15. Vyberte chování se znaky pravicového extremismu:

- vulgární mluva, slovní agrese, rychlé pohyby
- slovní agrese vůči příslušníkům etnických menšin, extravagantní styl oblékání, konzumace tabákových výrobků
- záliba v agresivní hudbě, nadměrná konzumace alkoholu, fyzické napadání cizích lidí